

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Elektronisen identiteetin väärinkäytökset Schengen-ulkorajalla

Tarkkanen, Laura

2012 Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu
Leppävaara

Elektronisen identiteetin väärinkäytökset Schengen- ulkorajalla

Tarkkanen Laura
Turvallisuusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2012

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Tutkimuksen taustat.....	6
3	Tutkimusongelma ja näkökulma.....	7
4	Määritelmät ja rajaukset.....	7
5	Tutkimusmenetelmät.....	10
6	Tutkimus.....	15
6.1	Identiteetti.....	16
6.2	Identiteetin typologia.....	20
6.3	Elektroninen identiteetti.....	26
6.4	Schengenin ulkorajan ylitys.....	31
6.5	Biometria.....	39
6.6	Käytettyjen identiteettien typologia ja rajanylitys.....	43
6.7	Väärinkäytökset typologian valossa ja merkityksellisyys.....	48
	rajatarkastustilanteessa.....	48
7	Johtopäätökset.....	52
8	Yhteenveto ja jatkotutkimuksen aiheet.....	53
8.1	Jatkotutkimuksen aiheet.....	54

Tarkkanen Laura

Elektronisen identiteetin väärinkäytökset Schengen-ulkorajalla

Vuosi 2012 Sivumäärä 63

Opinnäytetyön päätutkimusongelma on se, minkälaisia identiteettiväärinkäytöksiä on mahdollista havaita Schengen-alueen ulkorajalla. Lisäksi tulee pohtia, miten erityisesti venäläisten elektronisten identiteettien lisääntyminen vaikuttaa väärinkäytöksiin ja mikä on identiteettiväärinkäytösten merkityksellisyys Schengen-alueen ulkorajalla? Näkökulma on Schengen-alueen rajavalvonnan ja sen päätöksenteon näkökulma.

Tutkimusmenetelmäksi valittiin tapaustutkimus, koska tutkimusaihe on uusi, ja aiheeseen on hyvä paneutua syvällisesti ja tarkastella sitä eri näkökohdista. Aiheen uutuuden johdosta ei ole perusteltua, eikä osin mahdollistakaan, ottaa edustavaa aineistoa ja tutkia tilastollisesti sen ominaisuuksia. Tutkimukseni tavoitteena on kuvailla ilmiötä ja tehdä uusia havaintoja. Tutkimus tehtiin perustuen teoriaan ja käyttämällä laaja-alaisesti kirjallista aineistoa sekä suorittamalla haastatteluja Pietarissa Suomen konsulaatissa, Yhdysvalloissa Nogalesin raja-asemalla sekä Suomessa Vaalimaan raja-asemalla. Haastattelut olen litteroinut asiaan kuuluvalla tavalla.

Tutkimuksen keskeiset käsitteet ovat Schengen, Venäjän valtio, rajatarkastus, rajanylityspaikka, biometria, elektroninen identiteetti, identiteetin typologia ja identiteettiväärinkäytökset.

Työn yksi merkittävimmistä tutkimustuloksista on, että elektroninen identiteetti on huomattavasti monimuotoisempi käsite kuin teoriakirjallisuus antaa ymmärtää. Toinen merkittävä tutkimustulos on identiteetin typologia. Teoriaan ja haastatteluihin pohjaavassa tutkimustyössä löytyi kyseiset identiteetin lajityypit: oikea identiteetti, väärä identiteetti, väärennety identiteetti, multi-identiteetti, varastettu identiteetti, ostettu identiteetti, lainattu identiteetti ja mukailtu identiteetti. Kaikki yllä mainitut identiteetin lajityypit voidaan laittaa elektronisen identiteetin muotoon. Typologiaa soveltaen myös identiteettiväärennös on laajempi käsite kuin teoriakirjallisuudessa on esitetty. Typologian sekä laajemmin määriteltyjen elektronisen identiteetin ja identiteettiväärennöksen summana voi todeta, että identiteettiväärinkäytöksiä tultaneen löytämään myös elektronisista identiteeteistä. Merkittävä tutkimustulos on myös havainto siitä, että identiteetin typologia muuttuu ajan ja tilanteen mukaan, jolloin osa lajityypeistä katoaa ja uusia tulee tilalle. Kaikki nämä tutkimustulokset merkitsevät uusia mahdollisuuksia sekä haasteita Schengen-alueen rajavalvonnalle ja rajatarkastuksille.

Asiasanat: Schengen, rajatarkastus, biometria, elektroninen identiteetti, identiteetin typologia, identiteettiväärinkäytös.

Tarkkanen Laura

Misuses of electronic identity at the external border of the Schengen Area

Year	2012	Pages	63
------	------	-------	----

The research problem of this thesis is what types of misuses of identity it is possible to observe at the external border of the Schengen Area. In addition there is a need to consider how increase of Russian citizens' electronic identity will impact the misuses of identity and what is the significance of identity misuses at the external border of the Schengen area.

Case study has been chosen as the research method, as the theme of this research is new and needs to focus on the topic profoundly, and to examine it from different aspects. Due to the novelty of the topic, it is neither justified nor possible to collect representative samples and analyze their characteristics statistically. The purpose of this research is to describe the phenomenon and make new observations. The research is based on theory; a wide range of literal resources have been used for this thesis, and the research was performed by interviews conducted in the Finnish consulate in St. Petersburg, the border crossing point at Nogales, in the United States and as well as interviewing border guards from the Vaalimaa border station. The interviews have been transcribed appropriately. The essential concepts of the research are Schengen Area, Russian Federation, border check, border crossing point, biometrics, identity, electronic identity, typology of identity and misuses of identity.

One of the main conclusions of the thesis is that electronic identity is a more diverse concept than theoretical literature suggests. Another remarkable finding was the typology of identity. In this research based on theory and interviews, the following forms of identity were discovered: real identity, false identity, falsified identity, multifold identity, stolen identity, bought identity, borrowed identity and adapted identity. All of the above-mentioned forms of identity can be put in the form of electronic identities. Adapting the typology, counterfeit identity is a wider concept than theoretical literature suggests. As the result of typology, electronic identity and counterfeit identity it can be stated that the misuses of identity will be discovered in the electronic identities as well. A significant research result is the observation of that the typology of identity changes over time and then part of classes will disappear and new ones will replace them. All of these research results signify new opportunities and challenges to border control and border check of the Schengen Area.

Key words: Schengen, border check, biometrics, electronic identity, typology of identity, misuse of identity.

1 Johdanto

Venäjän valtion tiiviimpi integraatio länteen ja Eurooppaan on ajankohtainen aihe. Sen ilmenymiä ovat muun muassa Venäjän mahdollinen liittyminen Maailman kauppajärjestö WTO:hon, Venäjää ja Saksaa yhdistävä kaasuputki sekä poliittisella agendalla oleva Venäjän kansalaisten osittainen ja mahdollinen viisumivapaus Euroopan Unioniin ja Schengen-alueelle. Lisäksi maa-rajanylittäjien määrä itärajalla kasvaa jatkuvasti. Venäläiset tulevat sankoin joukoin Suomeen ostoksille, sukulaisten luo tai lomailemaan. Suomea käytetään myös paljon kauttakulkumanaan, johtuen hyvistä, luotettavista ja edullisemmista yhteyksistä ympäri maailmaa. Näin ollen Rajavartiolaitos ja rajaturvallisuus on uusien haasteiden edessä.

Viisumivapauden ehtona olevat kriteerit liittyvät pääosin turvallisuuteen, biometrinen passi- ja järjestelmien luotettavuuteen. Näistä kriteereistä nousee opinnäytetyön aihe: elektronisten identiteettien väärinkäytökset Schengenin ulkorajalla. Biometriset passit ovat yksi elektronisen identiteetin alalaji, joiden Venäjällä tulee olla kunnossa ennen viisumivapautteen siirtymistä. Tutkimusmenetelmänä on tapaustutkimus ja tutkimus on luonteeltaan kartoittava. Tarkoituksena on luoda havainnoista laajempaa viitekehystä. Tarkoituksena on, että tutkimus ensinnäkin laajentaa elektronisen identiteetin käsitettä. Toiseksi tutkimus pyrkii tuomaan uusia ajattelumalleja elektronisen identiteetin kehittämiseen riskienhallinnan ja uhkien tunnistamisen näkökulmasta sekä elektronisen identiteetin merkityksellisyyteen rajatarkastustilanteessa. Tutkimuksessa tunnistetaan erilaisia identiteettiväärennöstyyppejä ja pohditaan niiden yleisyyttä ja esiintyvyyttä. Toivottavasti opinnäytetyöstä on konkreettisesti hyötyä Rajavartiolaitokselle niin viisumivapauden kehittämisessä kuin käytännön työssä Euroopan unionin ja Schengen-alueen itärajan rajanylityspaikoilla sekä myöhemmille, tämän alueen jatkotutkimuksille.

2 Tutkimuksen taustat

Toimintaympäristön muuttuessa, globalisaation lisääntyessä ja keskinäisriippuvaisen maailman vahvistuessa, on havaittavissa kehittyvien maiden kansalaisilta lisääntyneitä pyrkimyksiä päästä Euroopan unionin alueelle. Suomen erityisluonne Schengen-alueen ulkorajana on poikkeuksellinen sekä omaa huomiota ja tarkastelua vaativa kysymys. Opinnäytetyö on ajankohtainen keskinäisriippuvaisen maailman, maailman poliittisen tilanteen ja hallitsemattomien muutto- liikkeiden johdosta.

Tutkimus lähti liikkeelle pohdittaessa venäläisten elektronista identiteettiä ja mitä siitä tiedetään. Suomen puolella tieto ja ymmärrys venäläisestä passinmyöntöjärjestelmästä on vähäistä. Näin ollen tutkimuksen fokus oli aluksi venäläisten asiakirjojen myöntöprosessissa. Tämä osoittautui kuitenkin ongelmalliseksi, sillä kyseisestä prosessista tietoa ei löytynyt viral-

liselta taholta. Näin ollen haastatteluiden pohjalta tutkimuksen suunnaksi valittiin venäläisen elektronisen identiteetin määrittelemisen ja erilaiset identiteettiväärinnökset. Identiteettiväärinkäytökset olivat tutkimussuunta, josta sai haastatteluja toteutettaessa runsaasti tietoa. Samoin elektronisen identiteetin ja identiteettiväärinkäytöksen käsitteet olivat suppeasti määriteltyjä, eivätkä ne näyttäneet vastaavaan rajaturvallisuuden tarpeisiin. Näin tutkimuksen fokus löytyi. Aiheen tutkimattomuudesta ja ajankohtaisuudesta johtuen, olisi opinnäytetyötä voinut laajentaakin moneen eri suuntaan.

Hirsjärven, Remeksen & Sajavaaran (2010) mukaan tutkimuksella on aina jokin tarkoitus tai tehtävä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa venäläisten erilaisia identiteettiväärinkäytöksiä, elektronisten identiteettien lisääntymisen vaikutusta identiteettiväärinkäyttöön ja niiden merkityksellisyyttä rajatarkastustilanteessa. Kuten todettu, tutkimuksen uutuusarvosta johtuen, ei elektroniseen identiteettiin ja väärinkäyttöön liittyviä kysymyksiä voida ratkaista vaan niitä kartoitetaan. Näin ollen tutkimus on kartoittava. Hirsjärven ym. (2010) mukaan kartoittavassa tutkimuksessa katsotaan mitä tapahtuu, etsitään uusia näkökulmia, löydetään uusia ilmiöitä, selvitetään vähän tunnettuja ilmiöitä sekä kehitetään hypoteeseja. Tarkoituksena on luoda havainnoista laajempaa viitekehystä ja vastata rajaturvallisuuden uusiin tarpeisiin.

3 Tutkimusongelma ja näkökulma

Opinnäytetyön päätutkimusongelma on se, minkälaisia identiteettiväärinkäytöksiä on mahdollista havaita Schengen-alueen ulkorajalla. Ensimmäinen alaongelma on se, miten venäläisten elektronisten identiteettien lisääntyminen vaikuttaa mahdollisesti väärinkäyttöön? Toinen alaongelma on se, mikä on identiteettiväärinkäytösten merkityksellisyys Schengen-alueen ulkorajalla?

Tutkimuksen näkökulma on Schengen-alueen rajavalvonnan ja sen päätöksenteon näkökulma. Yksinkertaistaen voi sanoa näkökulman olevan suomalais-eurooppalainen, jossa tarkastellaan venäläisten mahdollisia identiteettiväärinkäytöksiä sekä elektronisten identiteettien lisääntymisen vaikutuksia väärinkäyttöön Schengen-alueen ulkorajalla.

4 Määritelmät ja rajaukset

Työn kannalta sisällöllisesti ja metodisesti tärkeät käsitteet on alla määritelty, jotta opinnäytetyöstä ei tule liian laaja ja jolloin on helpompi hahmottaa mitä työssä tehdään. On mahdollista, että opinnäytetyöprosessin aikana joutuu tekemään valintoja ja ratkomaan eteen tulevia ongelmia, jotka voivat myös ohjata työtä eteenpäin.

Schengen-sopimus allekirjoitettiin vuonna 1985. Sopimuspuolet pyrkivät lähentämään mahdollisimman pian viisumipolitiikkansa, jotta vältettiin ne haitalliset seuraukset, joita tarkastusten keventäminen yhteisillä rajoilla voi aiheuttaa maahantulon ja sisäisen turvallisuuden alueilla. Ne pyrittiin yhdistämään mahdollisuuksiensa mukaan 1. päivään tammikuuta 1986 mennessä viisumien myöntämistä ja maahantuloa koskevia säännöksiään soveltaessaan tarvittaviin toimenpiteisiin turvatakseen kaikkien viiden sopimuspuolen alueen suojaamisen laittomalta maahantulolta ja toimilta, jotka voivat vaarantaa sisäistä turvallisuutta. (Finlex, Schengen-sopimus 1985, artikla 7.) Suomessa Schengenin sopimusta on sovellettu 25.3.2001 alkaen. Nykyisin Schengen-alueeseen kuuluvat kaikki EU:n vanhat jäsenmaat Iso-Britanniaa ja Irlantia lukuun ottamatta (Euroopan komissio, 2010). Sopimuksen voimaantulon myötä matkustajien rajatarkastukset poistuivat Schengen-maiden välillä matkustaessa. Ruonalan (2008) mukaan ihmiset voivat ylittää Schengen-maiden väliset rajat ilman tarkastuksia. Vapaus koskee maa-rajajoja, lentokenttiä ja satamia. Ruonala jatkaa, että maiden rajojen ylitykseen riittää kvalifinen henkilökortti. Valvonnan helpottamiseksi Schengen-maat ovat sopineet valvontaviranomaisten tiiviimmästä yhteistyöstä sekä viisumipolitiikan yhtenäistämisestä. (Ruonala, 2008.) Euroopan komission internet-julkaisun (2010) mukaan muiden kuin Schengen-maiden kansalaisilla on myös oikeus liikkua Schengen-alueella vapaasti maasta toiseen. Vapaan liikkumisen oikeus koskee kaikkia, joilla on voimassa oleva oleskelulupa tai viisumi johonkin alueen maahan tai jotka pääsevät alueelle viisumitta. (Euroopan komissio, 2010).

Venäjän federaatio on suurin entisen Neuvostoliiton osavaltioista. Pinta-alaltaan 17 075 400 neliökilometriä ja asukkaita 146,9 miljoonaa. Venäjä on maailman suurin valtio ja asukasluvultaan maailman viidenneksi suurin. Pääkaupunki on Moskova. (Tietojätti, 2001.) Valtiojärjestys on Presidenttijohtoinen federatiivinen tasavalta. (Tietojätti, 2001.) Vuonna 2012 Vladimir Putin valittiin uudestaan presidentiksi (presidenttinä aiemmin vuosina 2000-2008). Taloudellisista ongelmista mainittakoon muun muassa huikeat tuloerot ja pääomien puute. Ulkopolitiikassa Venäjä on korostanut asemaansa suurvaltana ja vastustanut muun muassa NATO:n (North Atlantic Treaty Organization) laajenemista Itä-Euroopassa. (Tietojätti, 2001.)

Rajatarkastukset ovat maahantulon ja maastalähdön valvomiseksi henkilöön, matkustusasiakirjoihin, kulkuneuvon ja tavarihin kohdistuvia tarkastustoimenpiteitä, joita tehdään läheisessä yhteistyössä muiden kansallisten turvallisuusviranomaisten kanssa. Yhteistyötä tehdään myös muiden valtioiden rajatarkastuksesta vastaavien viranomaisten kanssa. (Rajavartiolaitos 2011, rajatarkastus.) Pohjosen (2009) teoksessa Rajarauhaa Suomen ja Euroopan puolesta, Rajavartiolaitos 1991 -2009 rajatarkastusten merkityksen kasvu on suoraa seurausta lainsäädännön muutoksista, Suomen asemasta Euroopan unionin ulkorajalla sekä luonnollisesti EU:n Schengen-säännösten luomisesta. Nykyisen Schengenin rajasäännösten mukaan rajavartijan on pystyttävä tarvittaessa suorittamaan vaikka perusteellinen maahantulo- tai maastalähtötar-

kastus. Myös matkustajan varallisuus tarkistetaan, samoin kulkuneuvo ja matkatavarat. (Pohjonen, 2009.)

Yksi merkittävimmistä tutkimuslöydöksistä oli identiteetin typologia, jota tutkija aktiivisesti hyödyntää koko tutkimusprosessin ajan. Näin ollen identiteetin typologia määritellään jo ennen tutkimusosiota. Teorian ja suoritettujen haastatteluiden perusteella tekijä on kerännyt tutkimusaineiston, minkä pohjalta identiteetin typologia on kehitetty vastaamaan tarvetta puutteellisesti määriteltyjen identiteetin alatyypien määrittelyyn. Tutkimustyössä löytyi kyseiset identiteetin lajityypit: oikea identiteetti, väärä identiteetti, väärennetty identiteetti, moninainen identiteetti, varastettu identiteetti, ostettu identiteetti, lainattu identiteetti ja mukailtu identiteetti. Tärkeää on huomata, että kaikki yllä mainitut identiteetin lajityypit voidaan laittaa elektronisen identiteetin muotoon.

Henkilön identiteetti on käsitteenä monimutkainen. Käsitteenä se on jaettu kahtia; itseidentiteettiin ja sosiaaliseen identiteettiin. Sosiaalitieteilijät uskovat, että henkilöllä voi olla useita osittaisia identiteettejä, kuten esimerkiksi, insinööri, äiti, erityinen allekirjoitus, siniset silmät ja sukunimi. Toiset identiteetit voivat olla pysyvämpiä kuin toiset. Siksi henkilöiden tunnistamisen tarkoitukseen on julkaistu useita eri käytäntöjä riippuen tarpeesta selvittää identiteetti annetussa kontekstissa, asian mukaisella tavalla. (Sisäasianministeriö, 2010.) Henkilön identiteetin luomiseen käytetään kolmea lähestymistapaa: jotakin sinulla on, jotakin sinä tiedät tai jotakin sinä olet. (Sisäasianministeriö, 2010). Tässä opinnäytetyössä identiteetti määritellään laajasti, riippuen kulloisesta tilanteesta. Tutkimuksen tuloksena syntyneitä identiteetin typologiaa käytetään määritelmien tukena.

Elektroninen identiteetti on elektroniseen muotoon muutettu tunnistusasiakirja. Tässä opinnäytetyössä käsitellään pääsääntöisesti elektronisen identiteetin alatyyppejä -biometrasta passia. Elektroninen identiteetti on ”tulevaisuuden asiakirja”.

Biegelmannin (2009) teoksen *Identity theft handbook: detection, prevention and security* mukaan väärät identiteetit ja identiteettiväärinkäytökset ovat tiukasti sidoksissa laittomaan maahanmuuttoon, huumeiden salakuljetukseen, oikeuden pakoiluun ja muihin rikoksiin ja loukkauksiin. Tunnistamispetos voidaan määritellä yksilön henkilöllisyysdokumentin tarkoituksellisenä väärinkäyttönä. Tämä dokumentti sisältää nimen tai henkilötietoja tai jotka ovat muita kuin väärentäjän omia. Tämä tehdään siinä tarkoituksessa, että yritetään auttaa rikoksen tekemistä ja samalla välttää aikaisemman rikoksen laillisia seuraamuksia. (Biegelmann, 2009, 113). Hän jatkaa, että kaikki tunnistusasiakirjat voidaan helposti muuttaa tai väärentää petollisiin tarkoituksiin. Muuttaminen sisältää oleellisten osien muuntamista tunnistusasiakirjoista, kuten valokuvan korvaamista, iän tai syntymäajan muuttamista tai fyysisten tunnistusten muuttamista. Biegelmannin mukaan käsitteenä väärentäminen on täydellisen asiakirjan

luvatonta luomista auktorisoimattoman henkilön toimesta tarkoituksena tukea väärää identiteettiä. Monissa tapauksissa, muuttaminen tai väärentäminen ei ole välttämätöntä. Tekijä yksinkertaisesti pääsee hyötymään toisen henkilön tunnistusasiakirjoista, kuten syntymätodistuksesta ja käyttää sitä omanaan hankkiakseen muita henkilöllisyystodistuksia kuten ajokortin (Biegelmann, 2009.)

Käsitteenä biometrinen tunniste on yksilöllinen fyysinen ominaisuus tai käyttäytymispiirre, jonka perusteella henkilö voidaan tunnistaa. Yleisimpiä biometrisessä tunnistamisessa käytettyjä fyysisiä ominaisuuksia ovat kasvopiirteet, sormenjäljet, kämmenen muoto, iiris, verkkokalvo ja ääni. Myös käyttäytymispiirteitä kuten kävelytyyliä tai huulten liikedynamiikkaa voidaan käyttää. Hyvän biometrisen tunnisteiden tulee muuttua mahdollisimman hitaasti ja yksilöllisesti henkilö mahdollisimman tarkasti. (Sisäasiainministeriö 2010, 19.) Myös Biegelmann (2009) määrittelee biometrian käsitteen. Hänen mukaansa biometria on ihmisten tunnistamista, yksilöllisten biologisten tietojen avulla. Näitä tunnisteita ovat sormenjäljet, silmän iiris ja verkkokalvon kuviot, ääni ja kasvojen muoto. (Biegelmann, 2009). Sisäasiainministeriön työryhmän mukaan biometrisen hyödyntämisen edellytyksenä on luotettava linkki ihmisen fyysisten ominaisuuksien ja identiteetin (nimi ja muut henkilötiedot) välille. Linkki muodostuu, kun myöntövaiheessa varmistetaan, että identiteettiin liitetään varmasti oikean ihmisen biometriset tunnisteet. Rajatarkastuksissa tapahtuvan tunnistuksen turvallisuus nojaa täydellisesti myöntövaiheessa luotuun luotettavaan linkkiin. (Sisäasiainministeriö 2010.)

Biometriasta ei ole Suomessa olemassa omaa yleislakia. Henkilötietolaki koskee yleislakina myös biometrisiä tunnisteita. (Sisäasiainministeriö, 2010.) Tällä hetkellä myönnettävistä asiakirjoista biometrisiä tunnisteita hyödynnetään ainoastaan passeissa. (EU:n passiasetus Neuvoston asetus (EY) N:o 2252/2004 jäsenvaltioiden myöntämien passien ja matkustusasiakirjojen turvatekijöitä ja biometriikkaa koskevista vaatimuksista). Jatkossa biometrisen tunnisteet tulevat myös oleskelulupiin. Myös henkilökortteihin on suunniteltu lisättäväksi biometriset tunnisteet. (Sisäasiainministeriö 2010, 59.)

Tutkimus rajataan koskemaan Venäjän valtion kansalaisia, kun he saapuvat Suomen valtion sekä Venäjän valtion väliselle ensimmäiselle viralliselle rajatarkastusasemalle. Edelleen rajataan tutkimus koskemaan identiteettiväärinkäytöksiä ja elektronista identiteettiä tässä prosessissa. Viisumivapauden vaikutus elektroniselle identiteetille ja väärinkäytöksille on tutkijan tiedossa. Tässä työssä viisumivapaus on rajattu tutkimusongelman ulkopuolelle, sillä se laajentaisi tutkimusta liikaa.

5 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto kootaan luonnollisissa todellisissa tilanteissa. (Hirsjärvi ym. 2010). Hirsjärven et al. (2010, 164) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina eli tutkija luottaa omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittavien kanssa. Lisäksi käytetään induktiivista analyysia eli tutkijan pyrkimyksenä on paljastaa odottamattomia seikkoja. Tähän päästään aineiston monitahoisella ja yksityiskohtaisella tarkastelulla. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan laadullisia metodeja, kuten teemahaastattelua, osallistuvaa havainnointia sekä erilaisten dokumenttien analyysii. Kvalitatiivista tutkimusta tehdessä tulee huomioida, että tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. Tutkimusta toteutetaan joustavasti ja suunnitelmia voidaan muuttaa olosuhteiden mukaisesti. Hirsjärvi et al. mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa käsitellään tapauksia ainutlaatuisina ja tulkitaan aineistoa sen mukaisesti. Tapaus-tutkimus (case study) on yksityiskohtaista, intensiivistä tietoa yksittäisestä tapauksesta tai pienestä joukosta toisiinsa suhteessa olevia tapauksia. (Hirsjärvi ym. 2010, 134). Robert K. Yinin (2003, 13) mukaan tapaus-tutkimus on empiirinen tutkimus, joka tutkii nykyajan ilmiöitä sen tosielämän kontekstissa, varsinkin kun rajat ilmiön ja sen yhteydessä ei ole selvästi havaittavissa.

Tutkimustyö on valintojen tekemistä ja niiden perustelemista. Koska tutkija ei aina välttämättä tiedosta tekevänsä valintoja, on tärkeää pohtia valintatilanteita. Millaiset valinnan paikat ovat tärkeitä tapaus-tutkimuksessa? Entä miten ne vaikuttavat tapauksen muotoutumiseen? Tutkimuksen aikana vastaan tulee useita valinnan paikkoja: tutkija valitsee tutkittavan tapauksen ja lähestymistavan, sitoutuu tieteen filosofisiin lähtökohtiin ja muotoilee tutkimuskysymyksen, rajaa tapauksen kontekstin, määrittelee keskeiset sisällölliset ja metodiset käsitteet sekä tutkijan ja tapauksen välisen suhteen. (Häikiö& Niemenmaa, 2007). Tutkimusmenetelmä tässä opinnäytetyössä on tapaus-tutkimus. Aihe on sellainen, jossa pyritään luomaan yksityiskohdista yleistettävää eli etenemään yksityisestä yleiseen.

Tulee huomata, että valintatilanteet eivät etene lineaarisesti vaan valintoja joudutaan tekemään aina ongelman tullessa kohdalle. Ratkaisut ovat päällekkäisiä, kytkeytyvät toisiinsa ja ohjaavat tutkimusta eteenpäin. Todellisuudessa tutkimukset etenevät harvoin niin hallitusti kuin valmiista tutkimuksista voidaan lukea. (Häikiö& Niemenmaa, 2007). Tapaus-tutkimuksessa tärkeä osansa on aineiston rajaamisella, sillä yhtä tapausta voidaan tutkia monella eri tavalla ja useasta eri näkökulmasta. Robert K. Yinin (2003) mukaan kontekstin ja tapauksen rajoja on vaikea määrittellä, koska ne sulautuvat yhteen. Se, mikä kuuluu prosessiin ja mikä jää sen ulkopuolelle, on määrittelykysymys. (Häikiö& Niemenmaa, 2007.) He jatkavat, että aineiston valinta ja kerääminen ovat tärkeitä rajauksen välineitä. Tapaus-tutkimuksessa voidaan kerätä ja yhdistellä erilaisia aineistoja, ja eri tavoin syntyneet aineistot valaisevat tapausta eri näkökulmista. Häikiön& Niemenmaan mukaan pyrkimys kerätä erilaisia aineistoja ja tutustua tutkimuskohteeseen perusteellisesti saattaa kasvattaa aineistoa liikaa. Häikiön& Niemenmaan

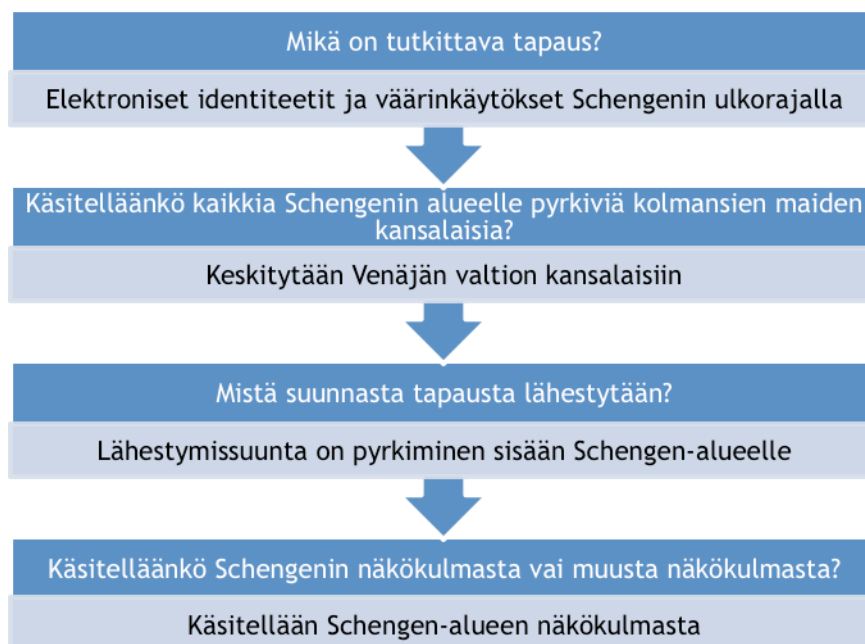
mielestä tärkeä kysymys on, miten rajataan riittävä mutta ei liian laaja aineisto? Tätä ohjenuoraa tutkija on käyttänyt rajaamalla tutkimuksen sen pääongelmaan ja kahteen alaongelmaan. Myös Robert K. Yin (2003, 7) on todennut, että tutkimuskysymyksen määrittely on ehkä tärkein vaihe tapaustutkimuksessa, joten siihen tulee laittaa kärsivällisyyttä ja aikaa.

Tapaustutkimus on tutkimusmenetelmänä tyypillinen varsinkin yhteiskuntatieteille, jonka alaan tämä opinnäytetyö kuuluu. Edelleen tapaustutkimuksen käyttöä voi perustella sillä, että tutkimusaihe on uusi, joten opinnäytetyössä paneudutaan aiheeseen syvällisesti ja tarkastellaan sitä eri näkökohdista. Tutkimusaiheen uutuudesta johtuen ei ole perusteltua, eikä osin mahdollistakaan ottaa edustavaa aineistoa ja tutkia tilastollisesti sen ominaisuuksia, löytää laajempia yleistyksiä tai syy-seuraussuhteita. Tutkimuksen tavoitteena on kuvailla ilmiötä ja tehdä uusia havaintoja.

Tutkimus käsittelee venäläisten identiteettiväärinkäytöksiä Schengenin ulkorajalla, mikä on kohtuullisen uusi ilmiö. Näin ollen on mahdotonta paikantaa jotain tiettyä aineistoa, joka pysyy tarjoamaan tutkimukseen tarvittavan tiedon. Näin ollen tutkimustyössä sovelletaan triangulaation periaatetta eli ajatusta siitä, miten tutkittavaa ilmiötä voidaan tarkastella eri suunnista, mikä mahdollistaa aineiston moniulotteisemmän analyysin ja tulkinnan. (Viinamäki, 2007.) Aiheen ja tutkimuksen välinen suhde on selvillä, samoin kuin aiheen ja tutkimuksen välisen suhteen merkitys ja vaikutus tapaustutkimuksessa. Tutkimuksessa pyritään suhtautumaan asioihin objektiivisesti. Identiteettiväärinkäytökset sekä elektroninen identiteetti ovat ilmiöitä, joita tarkastellaan samaan aikaan eri tasoilla. Tutkimuksessa on kerätty eritasoisia aineistoja tutkittavien ilmiöiden eli väärinkäytösten ja elektronisen identiteetin alueilta.

Opinnäytetyössä täyttyvät tapaustutkimuksen piirteet, sillä tutkimuksessa tarkastellaan tilannetta, jossa Venäjän kansalainen pyrkii Eurooppaan, Schengen- alueelle. Tutkimuksen kohde on se, minkälaisia identiteettiväärinkäytöksiä havaitaan, kun he päätyvät suomalaisen rajaviranomaisen päätöksentekoon. Aineistonkeräysmenetelmiä ovat havainnointi, haastattelut, dokumentointi ja dokumenttien tutkiminen, joita käsitellään yksityiskohtaisemmin tässä kapaleessa.

Kuten edellä Häikiö & Niemenmaa (2007) kirjoittavat, on tärkeää pohtia valintatilanteita. Jo tutkimuksen alussa on ollut useita valinnan paikkoja:

Kaavio 1: Valinnan paikat (Häikiö & Niemenmaa, 2007.)

Lisäksi opinnäytetyössä on määritelty ja rajattu tutkimusongelmat tarkkaan, jotta käsiteltävä aineisto ei ole liian laajaa ja aihe on sellainen, että pääsee haastattelemaan ja pureutumaan tutkimusongelmiin. Työn kannalta sisällöllisesti ja metodisesti tärkeät käsitteet on määritelty, jolloin on helpompi hahmottaa mitä työssä tehdään. On mahdollista, että opinnäytetyöprosessin aikana joutuu tekemään valintoja ja ratkomaan eteen tulevia ongelmia, jotka voivat myös ohjata työtä eteenpäin.

Teoksessaan *Case study research: Design and methods* (2003) Robert K. Yin määrittelee, että tapaus tutkimukselle ominaiset kysymykset ovat miten ja miksi. Haastattelun suurena etuna muihin tiedonkeruumuotoihin verrattuna on se, että siinä voidaan säädellä aineiston keruuta joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäillen. (Hirsjärvi ym. 2010.) Hirsjärven et al. (2010) mainitsevat syyt pätevät myös tähän opinnäytetyöhön: haastattelussa halutaan korostaa sitä, että ihminen on nähtävä tutkimustilanteessa subjektina, eikä objektina. Haastateltavalle on annettava mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Haastattelua tutkimusmenetelmänä hyödynnetään, mikäli kyseessä on vähän kartoitettu tuntematon alue. Tutkijan on vaikea tietää etukäteen vastausten suuntia. Tämä huomattiin suorittaessa haastatteluja Vaalimaan raja-asemalla, sillä venäläisten elektronisen identiteettiä ja identiteettiväärinkäytöksiä ei ole juuri tutkittu.

Hirsjärven et al. mukaan haastattelun valitsemista tutkimusmenetelmäksi tukee myös halu sijoittaa puhe laajempaan kontekstiin. Haastattelutilanteessa on mahdollista nähdä vastaaja, hänen ilmeensä ja eleensä. Haastateltava voi myös kertoa itsestään ja aiheesta laajemmin kuin tutkija olisi olettanut. Lisäksi ennalta tiedetään, että tutkimuksen aihe tuottaa vastauk-

sia monitahoisesti ja moniin suuntiin. Haastattelun valintaa tutkimusmenetelmäksi tukee myös se, että halutaan selventää ja syventää saatavia tietoja. Näin voidaan pyytää perusteluja esitetyille mielipiteille tai esimerkiksi käyttää lisäkysymyksiä tarpeen mukaan. (Hirsjärvi ym. 2010.)

Tämä opinnäytetyö hyödyntää tutkimushaastattelun yhtä alalajia eli teemahaastattelua. Teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelussa on tyypillistä, että haastattelun aihe piirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuu. (Hirsjärvi ym. 2010.) Teemahaastattelu valittiin tutkimushaastattelun muodoksi siksi, sillä strukturoitua haastattelua eli lomakehaastattelua ei voi suorittaa tässä opinnäytetyössä. Koska tutkimusaihetta ei ole ennen tutkittu, ei lomakehaastattelua varten olisi antaa valmiita väitteitä. Tästä johtuen haastattelut ei tule olemaan täysin strukturoitu vaan niissä on piirteitä teemahaastattelusta, jossa täytyy jättää pois haastateltavan ruumiinkielen lukeminen. Toisekseen avoin haastattelu ei sovi tutkimusmenetelmäksi, sillä avoimessa haastattelussa haastattelija selvittelee haastateltavan ajatuksia, mielipiteitä, tunteita ja käsityksiä sen mukaan kuin ne tulevat aidosti vastaan keskustelun kuluessa. Aihekin voi muuttua keskustelun kuluessa. (Hirsjärvi ym. 2010.) Lisäksi avoin haastattelu edellyttää useita haastattelukertoja, ja kun haastattelussa ei ole kiinteää runkoa, jää tilanteen ohjailu haastattelijan huoleksi. (Hirsjärvi ym. 2010.) Avoin haastattelu on enemmän kokoneen haastattelijan menetelmä, joten se ei tähän opinnäytetyöhön sovi. Lisäksi tulee huomioida haastateltavien ajankäyttö, kaikkia ei voi haastatella useampaan otteeseen.

Haastattelut on suoritettu lukuvuoden 2011-2012 aikana Pietarin konsulaatissa Venäjällä 10.10.2011, Yhdysvaltain ja Meksikon välisellä maarajalla Nogalesin rajanylityspaikalla 13.02.2012 sekä Valimaan raja-asemalla 23.10.2011 ja 14.03.2012. Haastattelut on suoritettu suomen ja englannin kielellä. Venäläistä henkilöä Vaalimaalla haastatteli eräs haastatelluista, joten tiedot venäläisen biometrisen passin hakuprosessista on toisen käden tietoa. Lisäksi huhtikuun ja toukokuun 2012 aikana haastatellut ovat sähköpostitse tarkentaneet vastauksiin ja vastanneet lisäkysymyksiin. Haastateltujen määrä oli pieni, koska kyseessä oli laadullinen tutkimus ja aikaisempaa ennakoaineistoa ei juurikaan ollut. Aineisto on litteroitu Kvali-MOTV:n mukaan. Kaikki puhutut lauseet ja virkkeet on kirjoitettu ylös ja niistä on tehty erilliset muistiinpanot.

Kirjallista aineistoa, joka on ollut akateemista dokumenttipohjaista sekä media-analyysiä, on käytetty laaja-alaisesti opinnäytetyössä. Lisäksi on käytetty uusimpia tieteellisiä julkaisuja, kirjallisuutta sekä viranomaisasiakirjoja sekä tarvittaessa muuta aineistoa, kuten esimerkiksi lehtileikkeitä ja internet-sivustoja. Tutkimuksessa on käytetty suomen ja englanninkielistä kirjallista aineistoa, niin akateemista dokumenttipohjaista kuin media-analyysiä sekä lisäksi englanninkielisiä venäläisiä lähteitä, kuten lehtileikkeitä, internet-sivustoja ja media-

analyysia. Edelleen lähdekritiikkinä voi todeta, että osa käytetystä kirjallisuudesta oli laadittu länsimaisesta näkökulmasta tai organisaation omien tavoitteiden näkökulmasta.

Haastattelujen pohjalta on kertynyt runsaasti havaittuja faktoja, haastateltavien kommentteja ja muuta hyödyllistä tietoa, jotka on kirjoitettu puhtaaksi opinnäytetyötä varten. Mahdollisuuksien mukaan on tarkasteltu ja tutustuttu haastattelujen ja kirjallisuuskatsauksen lisäksi huolellisesti erilaisiin työhön oleellisesti kuuluviin dokumentteihin, esimerkiksi väärennetyksi todettuihin asiakirjoihin. Näitä dokumentteja on esimerkiksi biometriset venäläiset passit, vanhan malliset venäläiset passit sekä viisumit. Dokumenttitarkastelua suoritettiin Vaalimaan raja-asemalla tehdyllä vierailulla, missä tarkasteltiin erilaisia passeja rajavartijan työskennellessä.

Lisää näkökulmaa tutkimukseen toi vierailu Arizonassa Nogalesin rajanylityspaikalla 13.2.2012, jossa oli erillinen huone Yhdysvaltain ja Meksikon väärennetyille asiakirjoille. Kyseisessä huoneessa sai tarkastella esimerkiksi kiinni jääneiden henkilöiden passinväärennöksiä, joita oli erinomaisen hyvästä todella heikkoon väärennykseen. Lisäksi nähtävillä oli muun muassa molempien maiden väärennettyjä ajokortteja, väärennettyjä Yhdysvaltain opiskelija- sekä ajokortteja. Tämä vierailu toi perspektiiviä työskentelyyn väärennetyjen henkilökodokumenttien kanssa.

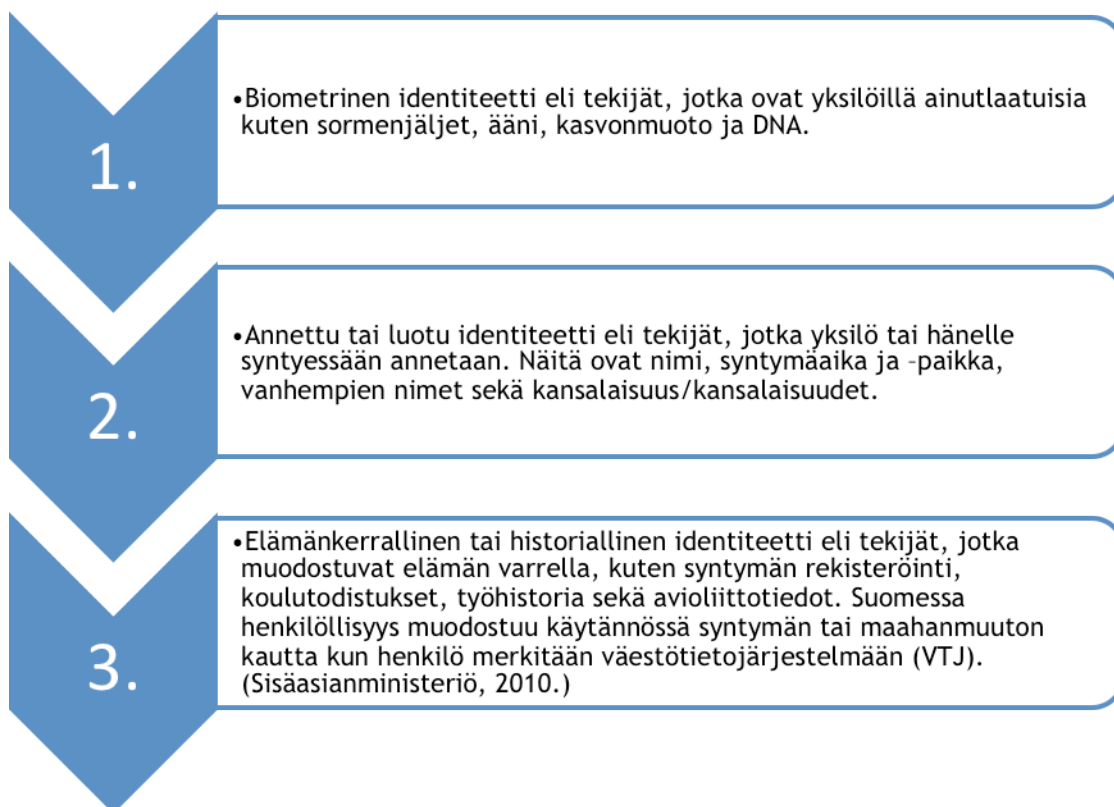
Kun puhutaan tästä opinnäytetyöstä tapaustutkimuksena, on hyvä huomioida myös toinen tutkimusmenetelmä eli toimintatutkimus. Tämä opinnäytetyö ei ole toimintatutkimus, koska sillä ei pyritä muuttamaan vallitsevia käytäntöjä. Toimintatutkimuksessa puolestaan sekä tutkitaan että yritetään muuttaa vallitsevia käytäntöjä. Tutkimuksen avulla etsitään ratkaisuja ongelmiin. Olennaista on, että tutkittavat eli käytännön työssä toimivat ihmiset otetaan aktiivisiksi osallisiksi tutkimukseen mukaan. (Kuula, A. KvaliMOTV, Toimintatutkimus). Jos tämä opinnäytetyö täyttäisi toimintatutkimuksen kriteerit, se edellyttäisi, että rajavalvonnan henkilökunta otettaisiin tutkimukseen mukaan ja analysoitaisiin heidän kanssa yhdessä heidän työskentelyään esimerkiksi passintarkastustilanteessa ja pyrittäisiin sitä työskentelyä parantamaan. Käytännössä opinnäytetyön uutuusarvosta ja aiheen tutkimattomuudesta johtuen, ei ole perusteltua liittää tähän tutkimukseen kehittävää elementtiä mukaan, koska perusilmiötä ei ole juuri tutkittu. Tästä syystä tutkimusmenetelmä on tapaustutkimus toimintatutkimuksen sijaan. Opinnäytetyö ei siksikään ole toimintatutkimus, koska sillä ei pyritä kehittämään kohteena olevaa organisaatiota, eikä muuttamaan sen toimintatapoja. Opinnäytetyön tekijä ei osallistu organisaation toimintaan olemalla mukana organisaation arkipäiväisessä toiminnassa.

Tässä tutkimusosiossa käsitellään tärkeimpien teemojen yhteyttä elektronisiin identiteetteihin ja identiteettiväärinkäytöksiin Schengenin ulkorajalla. Tutkimusosiossa käsitellään erilaisia identiteettejä ja niiden vaikuttavuutta Schengenin rajanylityksiin sekä miten väärinkäytökset vaikuttavat rajanylityksiin. Lisäksi käsitellään biometriaa, mikä on oleellinen tekijä elektronisesta identiteetistä puhuttaessa. Tutkimusosiossa yhdistetään teoriaa haastatteluista saatuihin vastauksiin. Näin tutkija voi omalta osaltaan kehittää rajavalvontaa.

6.1 Identiteetti

Jotta identiteetin ja elektronisen identiteetin syvää luonnetta voi ymmärtää, on syytä perehtyä niiden lähteiden ja syntymisen logiikkaan. Siksi näitä kysymyksiä tarkastellaan seuraavassa lähemmin. Seuraavassa käsitellään lapsen syntymää ja adoptiota suomalaisesta näkökulmasta. Tulee kuitenkin huomioda, että tätä määritelmää voidaan pitää yleismaailmallisena pohjana oikean identiteetin syntymiselle. Sisäasiainministeriön työryhmän (2010) mukaan henkilöllisyys syntyy Suomen kansalaisten osalta henkilön syntyessä, kun henkilön tiedot viedään väestötietojärjestelmään. Väestötietojärjestelmä sisältää tiedot Suomessa pysyvästi asuvista henkilöistä sekä tietyistä väliaikaisesti asuvista henkilöistä. Lapsen synnyttyä elävänä, ovat hänestä velvollisia ilmoittamaan terveydenhuolloykselle, terveydenhuolloykselle ammatinharjoittaja tai lapsen äiti tai se, jonka hoidossa lapsi on. Väestötietojärjestelmään on tehtävä ilmoitus viimeistään synnytyksestä seuraavana päivänä ja se tehdään, mikäli äidillä on kotikunta Suomessa ja suomalainen henkilötunnus. Jos lapsen äidillä ei ole kotikuntaa Suomessa tai se ei ole tiedossa, lähetetään ilmoitus maistraatille, jonka toimialueella lapsen syntymäkunta on. Lapsesta ilmoitetaan tässä vaiheessa syntymäpäivä, sukupuoli ja järjestysjärjestys. (Sisäasiainministeriö, 2010.) Ulkomailta adoptoitu lapsi merkitään väestötietojärjestelmään joko adoptiopäätöksen perusteella saamansa Suomen kansalaisuuden perusteella tai Suomen kotikunnan perusteella, mikäli adoptio ei ole saatettu loppuun asti. Lähtökohtaisesti väestötietojärjestelmään rekisteröimisen edellytyksenä on, että hänet tunnistetaan maistraatissa henkilökohtaisesti omasta matkustusasiakirjastaan. (Sisäasiainministeriö 2010, 23).

Sisäasianministeriön työryhmän (2010) mukaan henkilöllisyyttä on kansainvälisesti tarkasteltu henkilöllisyyden eri peruselementtien kautta. Peruselementtejä on kolme:

Kaavio 2: Henkilöllisyyden eri peruselementit (Sisäasianministeriö, 2010.)

Sisäasianministeriön työryhmäraportin mukaan maahan muutettaessa ulkomaalaiset henkilöt osoittavat henkilöllisyytensä Suomessa pääsääntöisesti kotivaltionsa myöntämällä, voimassa olevalla matkustusasiakirjalla. Suomessa oleskeluluvalta oleskelevat ulkomaalaiset rekisteröivät henkilötietonsa väestötietojärjestelmään. Maistraatin hyväksyessä rekisteröitymisen, ulkomaalaisen tiedot merkitään väestötietojärjestelmään ja hän saa henkilötunnuksen. (Sisäasianministeriö, 2010.)

Opinnäytetyön aiheen kannalta oleellista on ymmärtää, miten henkilötietojen luotettavuus Suomessa määritellään. Sisäasianministeriön työryhmän raportin mukaan ulkomaalaisella henkilöllä voi olla Suomessa vain yksi käytössä oleva henkilöllisyys, mutta useita muita ”piileviä” henkilöllisyyksiä. Nämä piilevät henkilöllisyydet voivat olla lähinnä muissa maissa yhtä aikaa käytettyjä tai entisiä henkilöllisyyksiä. Henkilöllä voi olla myös kaksois- tai useampia kansallisuksia yhtä aikaa voimassa. (Sisäasianministeriö, 2010.)

Mitä tulee ulkomaalaisen varmistamattomaan henkilöllisyyteen, Sisäasianministeriön raportin mukaan henkilön tunnistaminen luotettavasta matkustusasiakirjasta tai muusta vastaavasta asiakirjasta on lähtökohtaisesti väestötietojärjestelmään rekisteröinnin edellytys. Raportissa

todetaan, että väestötietojärjestelmään ei ole mahdollista tehdä merkintää siitä, että järjestelmään merkityn henkilön henkilöllisyyttä ei ole voitu varmistaa. Maahanmuuttoviraston arvon mukaan, jopa 80 prosenttia turvapaikanhakijoista ei esitä minkäänlaista henkilöllisyyttä tai matkustusasiakirjaa maahan tullessaan. Ilman henkilöllisyyden osoittavaa asiakirjaa olevalla turvapaikanhakijalla on mahdollisuus saada Suomen myöntämä, henkilötiedoilla varustettu asiakirja (muukalaispassi tai pakolaisen matkustusasiakirja), jos hänelle myönnetään oleskelulupa. Suomessa oleskelee siis suuri määrä ulkomaalaisia ilman minkäänlaista asiakirjaa henkilöllisyydestään. (Sisäasiainministeriö 2010, 26.)

Edelleen Sisäasiainministeriön raportin mukaan viranomaisten kannalta ongelmana on, ettei turvapaikanhakijan henkilöllisyyttä pystytä jäädyttämään yhdeksi henkilöllisyydeksi heti turvapaikkaprosessin alusta lähtien. Lisäksi raportissa todetaan, että valtion näkökulmasta olisi tärkeä saada henkilöille luotua heti yksi identiteetti. Henkilöllisyyttä tai henkilöllisyyteen liittyviä henkilötietoja voitaisiin tuki jälkikäteen muuttaa asianmukaisten dokumenttien avulla. Keskeistä on, ettei henkilöllä voi olla Suomen viranomaisten näkökulmasta katsottuna montaa eri henkilöllisyyttä. (Sisäasiainministeriö 2010, 27.)

Identiteettien tutkiminen ja kokonaisvaltainen kehittäminen on tärkeää, sillä epäselvä tai todentamaton henkilöllisyys vievät paljon resursseja alussa, mutta myöhemmin kansalaistamisvaiheessa epäselvä henkilöllisyys ja varmistamaton henkilöllisyys hyväksytään eli legalisoidaan. Kansalaistamisen yhteydessä tapahtuva legalisointi ei kuitenkaan ole lopullinen. Kansalaisuuslain (2003/359) 33 §:n 1 momentin mukaan kansalaisuuden saanut henkilö voi menettää Suomen kansalaisuutensa väärin tietojen antamisen perusteella. (Sisäasiainministeriö 2010, 62.) Raportin mukaan henkilöllisyyden kokonaishallinta on vaikeaa. Turvapaikkatutkinnassa poliisi ja rajavartiolaitos selvittävät turvapaikanhakijan henkilöllisyyttä, matkareittiä ja maahantuloa. Selvityksen lopputuloksena ei kuitenkaan henkilöllisyyden osalta luokkina ole a) selvitetty henkilöllisyys tai b) selvittämätön henkilöllisyys. Sen sijaan lopputulosvaihtoehdot suoritettuna selvityksen perusteella ovat a) henkilöllisyys on varmistettu tai b) henkilöllisyyttä ei ole pystytty varmistamaan. Kansalaisuuslain termi ”luotettavasti selvitetty henkilöllisyys” tulisi erottaa ulkomaalaislain luokittelusta. Kansalaisuuslain ”epäselvä henkilöllisyys-harkinta” aktualisoituu tilanteissa, joissa ulkomaalainen on esiintynyt useammalla kuin yhdellä henkilöllisyydellä ja liittyy usein asumisajan laskemiseen. (Sisäasiainministeriö 2010, 62.)

Yllä on kuvattu suomalaisen väestötietojärjestelmään rekisteröiminen sekä vastasyntyneen lapsen että ulkomailta maahan muuttaneen henkilön. Vaalimaalla 14.3.2012 toteutetuissa haastatteluisissa ilmeni, että rajavartioiden käytännön työn suurimmat haasteet liittyvät Venäjällä puolella tapahtuviin asioihin, kuten passien myöntämiseen. Useasti tuli ilmi haastattelujen näkemys, jonka mukaan he eivät tunne Venäjän väestörekisterijärjestelmää, eikä passinmyöntöprosessia. Tutkijan tulkinnan mukaan rajalla tuntuu vallitsevan epäluuloisuutta,

koska Suomen puolella venäläisten passien myöntöjärjestelmää ei tunneta täysin. Heillä on vain mahdollisuus luottaa järjestelmän samankaltaisuuteen suomalaisten kanssa. Tämä asia tuli haastatteluissa useasti esille. Kuten yllä olevasta Sisäasianministeriön raportista voi havaita, myöskään suomalaista passinmyöntöjärjestelmää ei voida pitää täydellisenä, erityisesti maahanmuuttavien ulkomaalaisten henkilöllisyyden osalta. Tuleekin pohtia, millä tavoin venäläisen passin myöntöjärjestelmää saisi avattua suomalaisille rajavartijoille? Tämä todennäköisesti auttaisi rajavartijoita ymmärtämään myöntöprosessia ja vähentäisi epäluuloisuutta.

Opinnäytetyö käsittelee venäläisten elektronisia identiteettejä sekä identiteettivarkauksia. Teoriakirjallisuudessa identiteettivarkaus on määritelty laveasti, jolloin se voi tarkoittaa useita eri asioita. Tässä opinnäytetyössä on keskitytty identiteettivarkaudella rikollisen hyödyn hankkimiseen. Yksinkertaistaen, tässä opinnäytetyössä identiteettivarkaudet liittyvät pelkääntään rajaturvallisuuden kysymyksiin ja niitä katsotaan rajaturvallisuuden näkökulmasta. Näin ollen esimerkiksi identiteettivarkauden aiheuttamaa taloudellista haittaa ei käsitellä.

Identiteettivarkaus on yleisesti yleiskielessä käytetty käsite joukolle erilaisia tekokokonaisuuksia. Käsitteen mukaan identiteettitietoa sekä kerätään että käytetään oikeudetta joko rikoshyödyn hankkimiseksi tai tavalla, josta aiheutuu identiteetin haltijalle vahinkoa tai muuten loukkaa uhrin oikeusturvaa. (Sisäasiainministeriö 2010, 20.) Biegelmannin määritelmän mukaan identiteettivarkaus tarkoittaa hyvän nimen ja maineen varastamista taloudellista hyötymistä varten. Hän kuitenkin myöntää, että kaikki eivät ole yhtä mieltä kyseisestä termin määrittelystä, sillä määrittely kyseisestä rikoksesta vaihtelee lainvalvojien, sääntelyvirastojen ja useiden aiheesta olevien tutkimusten välillä. Identiteettivarkautta on eri teorioissa määritelty eri lailla.

Tässä opinnäytetyössä pyritään laajentamaan identiteetin määrittelyn käsitettä koskemaan henkilöllä olevia erilaisia identiteettejä sekä niiden väärinkäytöksiä rajanylityspaikoilla. Tästä johtuen tutkimuksen pohjalta kehitetyn identiteetin typologian avulla voi selvittää helpommin rajalla esiintyviä relevantteja laittomia sekä laillisia identiteettejä. Voi todeta, että Biegelmannin identiteetin määritelmä pätee rajalla osittain. Taloudellinen haitta toteutunee osana identiteettiväärinkäytöksiä. Henkilöltä X on varastettu esimerkiksi käsilaukku, jonka yhteydessä on saatu haltuun passi ja muut asiakirjat sekä lompakko. Näin Biegelmannin määritelmän mukaan aiheutuu taloudellista haittaa, mutta kyseisestä tilanteesta seuraa myös tutkijan määritelmän mukaista haittaa identiteettivarkauden muodossa.

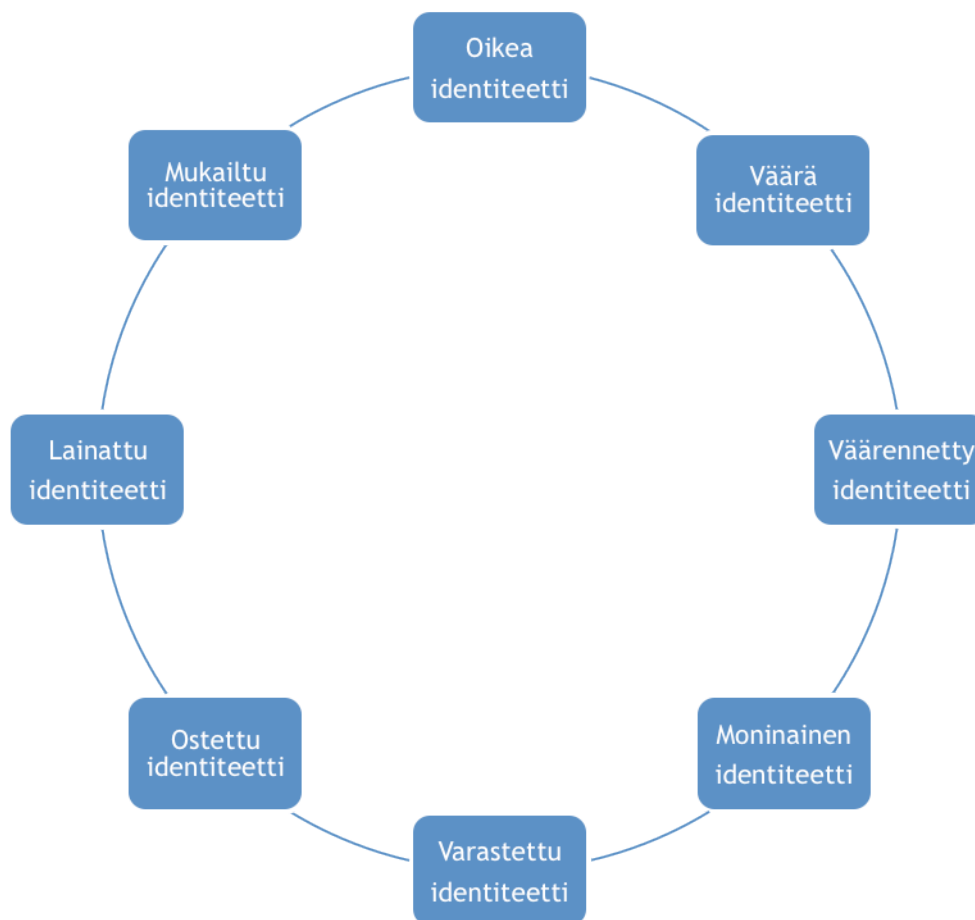
Sisäasianministeriön työryhmän raportin (2010) mukaan identiteettivarkauden käsitteen tulisi kattaa myös teot, jotka loukkaavat henkilön itsemääräämisoikeutta aiheuttamatta selkeätä vahinkoa tai haittaa. Identiteettivarkaus on nimityksenä jossain määrin harhaanjohtava, sillä toisin kuin varkausrikoksessa (RL 28:1), identiteettivarkaudessa identiteettiä ei välttämättä

oteta pois rikosuhriin hallusta. Rikoksentekijä vain kopioi tiedon myös omaan käyttöönsä. (Sisäasiainministeriö 2010, 20.)

Identiteettivarkauksilla aiheutetusta vahingosta ei ole saatavilla tilastotietoa, jota voitaisiin verrata keskenään. Esimerkiksi Yhdysvalloissa on laskettu tutkimuksesta riippuen jo vuonna 2006 olleen 8,3-15 miljoonaa identiteettivarkauden uhria vuodessa. Euroopan unionissa toimivan väärät asiakirjat - työryhmän kartoituksen mukaan (12/2008) 70 % EU-maista ilmoitti, että heillä on havaittu henkilöllisyysvarkauksia. (Sisäasiainministeriö 2010, 48.) Sisäasiainministeriön raportin mukaan sekä Euroopan unionin tasolle että useissa jäsenmaissa, myös Suomessa pohditaan identiteettivarkauksien kriminalisoinnin tarvetta, sillä tietoverkko on muuttanut toimintaympäristöä merkittävästi. (Sisäasiainministeriö 2010, 48.)

6.2 Identiteetin typologia

Identiteettivarkauden tekeminen tutuksi käsitteenä on hyvä lähtökohta lähdeittäessä tutustumaan identiteetin typologiaan. Yksi merkittävimmistä löydöksistä opinnäytetyöprosessin aikana oli identiteetin typologia. Tähän liittyen teorian ja suoritettujen haastatteluiden perusteella tekijä on kerännyt tutkimusaineiston, minkä pohjalta identiteetin typologia on kehitetty vastaamaan tarvetta puutteellisten identiteettien, erityisesti väärin identiteettien alatyypin määrittelyyn. Tutkimustyössä löytyi kyseiset identiteetin lajityypit:

Kaavio 3: Typologian lajityypit (Tarkkanen, 2012).

Seuraavassa määritellään identiteetin typologia tarkemmin, pohjautuen niin teoriaan kuin empiiriseen tutkimukseen. Kun lähdetään määrittelemään oikeaa identiteettiä, käsitellään sitä identiteettiä mikä syntymässä ihmiselle annetaan. Tästä johtuen jätetään pois ihmisten identiteetin esimerkiksi työelämässä tai harrastuksissa. Käsitellään siis identiteetin syvällisintä olemusta. Oikeaan identiteettiin kuuluu fysiologiset määreet, kuten esimerkiksi siniset silmät ja sormenjälki. Etu- ja sukunimen voi myös määritellä oikean identiteetin perusteiksi, mutta tulee huomioida kyseessä olevan ne nimet, mitkä lapselle annetaan kastetilaisuudessa tai muussa vastaavassa seremoniassa. Tutkimuksen mukaan oikea identiteetti muuttuu, mikäli henkilö vaihtaa nimeään jossakin vaiheessa. Kun pohditaan identiteetin syvällisintä muotoa, siihen mielestäni kuuluu jotain mitä henkilö on, eikä jotain mitä henkilö tietää, mukailen ylempänä esiteltyä Sisäasianministeriön raporttia. Oikea identiteetti muodostuu lähestymistavoista: jotakin sinulla on (henkilöllä on siniset silmät, omanlaisensa sormenjälki) sekä jotakin sinä olet (henkilölle on annettu etu- ja sukunimi, hänellä on tietty saatu geeniperimä).

Tässä tutkimuksessa väärä identiteetti on mielenkiintoinen kysymys, sillä sitä voi käyttää sekä tahattomasti että tahallisesti. Väärän identiteetin käytön syyt voivat vaihdella inhimillisestä erehdyksestä rikollisiin tarkoituksiin. Vaalimaan raja-asemalla 14.03.2012 suoritetuissa

haastatteluissa ilmeni jonkin verran tahatonta väärän identiteetin käyttöä. Ensin tarkastellaan tahatonta väärän identiteetin käyttöä. Näitä tahattoman väärän identiteetin käyttäjiä ovat esimerkiksi harmittomat nimenvaihtajat eli esimerkiksi naimisiin menneet, jotka ovat unohtaneet hakea asiakirjoja uudella nimellään. Tässä tutkimuksessa tahattomalla väärällä identiteetillä ei tarkoiteta asiakirjojen tarkoitushakuista muuttamista, kuten kuvan tai henkilötietosivun vaihtamista.

Väärää identiteettiä voi hyödyntää myös rikollisessa mielessä tahallisesti esiintymällä samankokoisena henkilönä ja hyödyntämällä hänen identiteettiään. Silloin ei ole kysymyksessä huolimattomuus tai asiakirjojen hakemisen unohtaminen vaan rikollinen tarkoituserä. Kokonaisuutena väärän identiteetin käyttö liittyy rajavartijoiden esittämiin kysymyksiin venäläisen väestörekisteri- ja passinmyöntöjärjestelmän luotettavuudesta. On ilmennyt tapauksia, joissa on käytetty esimerkiksi kuolleen tai matkustamaan kykenemättömän henkilöllisyyttä. Lisäksi esimerkiksi on käytetty samassa taloudessa asuneen invalidin henkilöllisyyttä. Samaan kokonaisuuteen kuuluu, että haastateltavien mukaan voi käyttää hyväkseen Venäjän huonoa yhteiskunnallista tilannetta. Huonoa yhteiskunnallista tilannetta voi hyödyntää esimerkiksi korruption avulla. Haastateltavien mukaan rikolliset ovat yleensä askeleen edellä, myös tapauksissa missä käytetään porsaanreikiä Venäjällä hyväksi väärän identiteetin hankkimisessa.

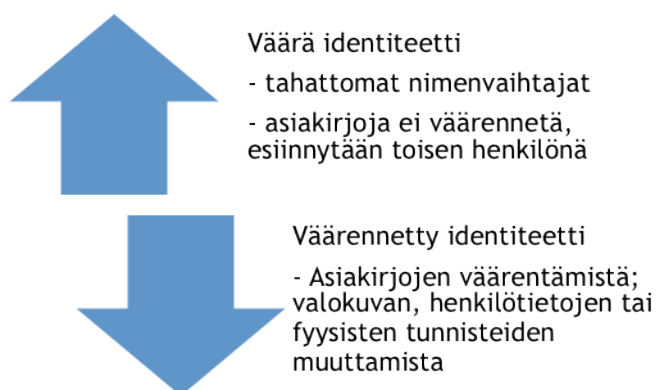
Nämä käytännön esimerkit ilmenivät haastatteluissa, että toisen henkilön identiteetin sekä tarvittavat muut dokumentit hankkimalla ja hakemalla niillä uutta ulkomaan passia, saa luotua itselleen edellä kuvatun rikollisen väärän identiteetin. Näin ollen dokumentit ovat aidot, mutta henkilön identiteetti on väärä. Haastatellun mukaan kyseiset tapaukset paljastuvat yleisimmin sormenjälkivertailulla. Eri keinoja, esimerkiksi suomalaisia rekisterejä hyödyntäen, saadaan selville että kyseinen henkilö on aiemmin ollut muulla nimellä Suomessa.

Rikollisesti hankitun väärän identiteetin paljastamiseksi haastatellun käytännön kokemuksen mukaan tapauksissa, joissa dokumentit ovat oikeat ja henkilön identiteetti väärä, vaaditaan kuvallista dataa jotta henkilö saadaan kiinni. Haastatellun mukaan sormenjälki on paras tapa saada kiinni ja kuva on toiseksi paras keino. Sormenjälki ja kuva ovat siksi parhaimmat keinot, sillä Venäjän kokoisesta maasta löytyy helposti samannimisiä ja saman syntymäpäivän omaavia henkilöitä. Sormenjäljen sekä kuvan avulla on helpompi yksilöidä henkilö ja löytää vastavuus rekistereistä. Kuitenkin sormenjäljestä kiinni jääminen edellyttää Suomen puolella otettuja sormenjälkiä, esimerkiksi turvapaikan hakemisen yhteydessä. Venäläisissä biometrisissä passeissa kun ei ole sormenjälkeä. Tästä johtuen kuvallisen datan avulla saadaan henkilö kiinni. Käytännössä tämä tapahtuu tutkimalla vanhoja viisumihakemuksia ja niiden valokuvia, sillä viisumihakemuksissa ei ole sormenjälkiä. Toisaalta tulee huomioida, että erään haastatellun rajavartijan mukaan tapauksissa, joissa dokumentit ovat oikeat mutta identiteetti väärä, ei välttämättä löydy viisumista tai passista sellaista tekijää, mikä kiinnittää rajavartijoiden

huomion. Yleisimmin epäselvyydet löytyvät maahantulopuhuttelussa. Epäselvät tapaukset menevät niin sanottuun toisen tason selvitykseen, missä tarkastetaan matkustusasiakirjoja lähemmin.

Väärän identiteetin käyttö on rikolliseksi luokiteltavaa, esimerkiksi jos yritetään pyrkiä Schengen-alueelle uudella nimellä, kun vanhalla ei rikostaustasta johtuen pääse. Kun Venäjällä haetaan viisumia uudella nimellä ja jos tällöin jätetään kertomatta aikaisempi nimi sekä kyseisellä nimellä Suomessa käynnit, ei syyllisty Venäjällä rikokseen. Mikäli henkilö on hankkinut täysin uuden syntymäajan ja uuden (väärän) identiteetin ja näillä tiedoilla hakee viisumia, syyllistyy Venäjällä rikokseen. (Sähköpostihaastattelu, 2012.)

Kuten voi yllä olevasta tekstistä havaita, rajapinta väärän identiteetin ja väärennetyn identiteetin välillä on hiuksenhieno. Biegelmannin (2009) mukaan käsitteenä väärentäminen on asiakirjan luvaton luomista auktorisoimattoman henkilön toimesta, jolloin tarkoituksena on tukea väärennettyä identiteettiä. Biegelmann toteaa, että kaikki tunnistusasiakirjat voidaan helposti muuttaa tai väärentää petollisiin tarkoituksiin. Muuttamisella tarkoitetaan oleellisten osien, kuten valokuvan korvaamista, iän tai syntymäajan muuttamista tai fyysisten tunnistusten vaihtamista. Haastatteluissa useasti esiin tulleet epäluulo Venäjän väestörekisteri- ja passinmyöntöjärjestelmää kohtaan sivuaa myös Biegelmannin teoksen sisältöä. Biegelmannin mukaan henkilötietojen tai fyysisten tunnistusten muuttaminen tai väärentäminen ei ole välttämätöntä. Tekijä yksinkertaisesti pääsee hyötymään toisen henkilön tunnistusasiakirjoista, kuten syntymätodistuksesta ja käyttää sitä omanaan hankkiakseen muita henkilöllisyystodistuksia kuten ajokortin. (Biegelmann, 2009). Mikäli henkilö ostamalla pääsee hyötymään tunnistusasiakirjoista, se on teema, jota käsitellään erillisenä typologian alalajina. Tutkimuksen pohjalta voi arvioida, että puolestaan väärennettyä identiteettiä käytetään pääosin hyötymistarkoituksessa.

Kaavio 4: Väärän identiteetin ja väärennetyn identiteetit erot (Tarkkanen, 2012).

Tässä opinnäytetyössä määritellään moninainen identiteetti eli multi-identiteetiksi, oikeaksi identiteetiksi. Se ilmenee usein eri tavoin. Moninaisessa identiteetissä erilaisia identiteettejä voidaan yhdistää yhteen yksilöön. Näin ollen identiteetti on moninainen. Moninainen eli mul-

ti-identiteetti muodostuu useista oikean identiteetin osa-alueista, mutta kyseiset identiteetin osa-alueet voivat muuttua ajan kanssa. Moninaiseen identiteettiin voi esimerkiksi määritellä ammatin, siviilisäädyn ja hiustenvärin. Moninainen identiteetti voi myös olla digitaalinen, jolloin se käsittää sähköisessä muodossa olevia erilaisia ihmisen tunnistetietoja. Moninainen identiteetti on käsite, joka on laajuudessaan hämmentävä, mutta tänä päivänä se on ehkä yleisin identiteetin laji. Nykyään ihmisillä on oikean identiteetin lisäksi lukuisia erilaisia identiteettejä, jolloin myös määritelmää pitää laajentaa ja sopeuttaa. Yllä kuvatut esimerkit ovat laillisia ja rehellisiä esimerkkejä moninaisesta identiteetistä.

Rajaturvallisuuden näkökulmasta moninainen eli multi-identiteetti voi olla ongelma. Se tarjoaa rikollisille mahdollisuuden yhdistellä erilaisia sinänsä oikeita identiteettejä, jolloin niistä muodostuu yhdessä luotettavalta vaikuttava identiteetti. Haastateltujen rajatarkastajien mukaan Vaalimaalla on ilmennyt tapauksia, jossa sama henkilö on käyttänyt useita eri identiteettejä. Haastateltujen rajavartijoiden kokemukset multi-identiteetin esiintymisestä vaihtelivat; yhden haastateltavan mukaan multi-identiteettejä esiintyy muutamia vuodessa, toisen haastateltavan mukaan joitakin multi-identiteettejä on ollut välillä. Esimerkkinä hän kertoi olleensa töissä kohta kymmenen vuotta ja sillä ajalla on löytynyt maksimissaan kymmenen kappaletta. Osan haastateltavista mukaan multi-identiteettejä löytyy ”jonkun verran”, mutta heidän mielestään kyseinen ilmiö ei ole vielä ongelma. Haastateltavien mukaan multi-identiteettejä löytyy silloin tällöin ja ne ovat useimmiten muita kuin venäläisiä. Eräs haastateltu antoi Vaalimaan ”ennätykseksi” seitsemän identiteettiä yhdellä henkilöllä. ”Yleisimmin” yhdellä henkilöllä esiintyy kahdesta kolmeen eri identiteettiä. Haastateltavien mukaan multi-identiteettejä esiintyy samassa suhteessa muillakin ylityspaikoilla kuin Vaalimaalla. Johtopäätöksenä voi todeta haastateltujen kokemuksen, jonka mukaan sormenjälkiin perustuvan tunnistamisen vahvistuminen on edistänyt merkittävästi multi-identiteettien löytämistä, jonka johdosta niitä ei niin paljoa käytetä. Kuitenkin toinen johtopäätös on, ettei missään itärajan ylityspaikalla ole erityistä multi-identiteettiongelmaa.

Seuraava identiteetin typologian alalaji, jota käsitellään, on varastettu identiteetti. Tutkimuksen mukaan varastettu identiteetti on riskialtis, sillä varastamisesta voi jäädä kiinni. Vaalimaalla suoritetuissa haastatteluissa kysyttiin rajavartijoiden kokemuksia varastetusta identiteetistä verrattuna esimerkiksi väärentämiseen tai lainaamiseen. Heidän mukaansa varastamista esiintyy selkeästi vähiten. Tutkimuksen pohjalta voinee olettaa, että varastetun identiteetin käyttö tulee vähenemään merkittävästi biometristen passien lisääntyessä. Erityisesti jos biometrisille passeille tulee sormenjälkitunniste, voisi uskoa varastetun identiteetin käytön vähenevän. Toisaalta tulee huomata, että varastetun identiteetin käyttö tulevaisuudessa tulee olemaan riskialtista, mutta siitä on mahdollista myös hyötyä moninkertaisesti. Kuten määritelmässä mainittiin, The Moscow News-internetjulkaisussa 17.01.2011 olleessa uutisessa

Russia is set to revolutionise its identity cards, kerrotaan Venäjällä suunniteltavan yhtenäistä korttia, joka palvelisi kaikessa pankkitoiminnassa henkilötunnuksena.

Tässä kappaleessa siirrytään seuraavaan identiteetin lajityyppiin eli ostettuun identiteettiin. Ostetun identiteetin käsite tuli esille, kun haastatellut totesivat sen yksinkertaiseksi keinoksi hankkia väärennetty identiteetti. Ostamista pidetään turvallisempuna ratkaisuna kuin varastamista. Nykyään voi internetistä ostaa erilaisia asiakirjadokumentteja, mutta tutkimuksen perusteella toisen henkilön identiteetin kokonaisvaltaista ostamista voi pitää ostamista riskitömimpänä vaihtoehtona. Eräs haastateltava kuvasi seuraavan tapaustyyppin: hänen mukaansa venäläinen voi ostaa uuden identiteetin kävelemällä Pietarissa syrjäkujalle ja maksamalla jollekin x-summa korvausta, jolloin kyseinen henkilö antaa oman Venäjän sisäisen passin käyttöön. Tämän jälkeen sisäinen passi kadotetaan ja haetaan uutta sisäistä passia, esimerkiksi väärennetyn syntymätodistuksen kanssa. Kun uuden sisäisen passin saa, saa myös uuden identiteetin. Näin voi lähteä hakemaan ulkomaan passia. Tällaisissa tapauksissa voi lähes ainoastaan jäädä kiinni, mikäli henkilöllä on sellaista taustaa Suomessa, että häneltä on otettu sormenjäljet. Leiman saaminen passiin ei ole vaikeaa. Näin saa hankittua itselleen täydellisen ostetun identiteetin. Kuten voi huomata, typologiassa väärällä identiteetillä sekä ostetulla identiteetillä on tiettyjä samoja yhteispiirteitä. Tutkijan mukaan on syytä käsitellä kyseiset alalajit ominaan, sillä niissä on enemmän toisiaan vastaamattomia ominaisuuksia. Yksilöimällä eri identiteettiväärinkäytösten alatyyppejä, on mahdollista edistää niiden löytämistä ja kiinni jäämistä.

Seuraava identiteetin alalaji on lainattu identiteetti. Käsitteenä lainattu identiteetti tarkoittaa toisen henkilön identiteetin käyttöä hyötymistarkoituksessa, esimerkiksi pyrkiessä kehittyvistä maista rajan Schengen-alueelle. Typologiassa lainatun identiteetin käytön määrittelyä lyhytaikaiseksi, hetkittäiseksi tapahtumaksi, jonka jälkeen identiteetin oikealle haltijalle palautetaan hänen identiteettinsä. Lainatun identiteetin käyttäminen pidemmällä välillä lisää tutkijan mielestä riskiä jäädä kiinni. Lainattua identiteettiä ei tutkimuksen mukaan Venäjän puolella juurikaan käytetä, ainakaan siinä mittakaavassa kuin Yhdysvaltain ja Meksikon rajalla. Nogalesissa, USA:n ja Meksikon välisellä raja-asemalla 13.02.2012 suoritettujen haastatteluiden mukaan rajan yli harjoitetaan passinlainausliiketoimintaa. Haastatellun mukaan Meksikon puolella rikollisjärjestöt vuokraavat passin ja muut tarvittavat dokumentit, joiden avulla henkilö ylittää valtioiden välisen rajan. Yhdysvaltain puolelle päästyä saman rikollisjärjestön edustaja kerää passit pois ja toimittaa ne takaisin Meksikon puolelle uusia rajanylittäjiä varten. Johtuen USA:n ja Meksikon välisellä rajalla tavattavasta ongelmasta, oli realistista odottaa samankaltaisia ilmiöitä löytyvän myös Suomen ja Venäjän rajalta.

Tutkimuksessa löytyneet syyt kyseisen lainausilmiön vähyydelle Suomen ja Venäjän rajalla olivat venäläisten helppous saada omia passeja (joko oikeita tai väärennettyjä) sekä viisumin

myöntämisyjärjestelmän nopeus. Heidän arvionsa mukaan Afrikan maista, joista pyrkii paljon turvapaikan hakijoita, identiteettilainaus on yleisempi ja käytetympi ilmiö. On tietysti mahdollista, että itärajan yli harjoitetaan jonkin asteista lainausliiketoimintaa. Kyseinen ilmiö on joko niin vähäinen tai ammattimaisesti toteutettu, jonka johdosta se on tuntemattomampi. Kuitenkin haastateltujen mukaan Vaalimaalla on myös löydetty asiakkaiden hallusta useita erilaisia passeja ja kyseisiä henkilöitä löytyy vuosittain. Tällaisissa tapauksissa selitykset vaihtelevat suuresti. Haastateltujen mukaan, jos henkilöllä on hallussaan eri-ikäisten, eri sukupuolta olevien, eri nimisten passeja tai muita vastaavia passeja, niin se yleensä vaikuttaa joko turvapaikan haulta tai että passit ovat varastettuja ja niitä viedään mahdollisesti edelleen väärennettäväksi. Johtopäätöksenä voi todeta, että jos henkilön hallusta löytyy erilaisia tai eri tiedoilla olevia passeja, kyseessä on jotain rikollista tai muuten laitonta toimintaa. Kuten haastatellut sanoivat, heidän mielestä ei ole lainkaan normaalia kuljettaa passeja maasta toiseen.

Lopuksi tarkastellaan typologian alalajia, joka nousi esiin tutkimustyöhön kuuluneella vierailulla Yhdysvaltain ja Meksikon rajalla. Tällä vierailulla esiin nousi niin kutsuttu look-a-like-toiminta. Tutkimuksessa siitä käytetään käsitettä mukailtu identiteetti. Tässä opinnäytetyössä mukailulla identiteetillä eli look-a-like-toiminnalla tarkoitetaan mahdollisimman yksityiskohdasta muuttumista asiakirjojen kuvan näköiseksi ja mukaiseksi. Yhdysvaltain ja Meksikon rajalla suoritetuissa haastatteluissa ilmeni, että siellä look-a-like-toiminta on yleistä. Tarkoituksena on muuttua passinkuvan näköiseksi, esimerkiksi pukeutumalla kuvan kaltaisesti tai käyttäen samankaltaista hiustyyliä. Kuten haastattelussa tuli ilmi, kuinka moni nainen käyttää samaa hiustyyliä yli kymmenen vuotta? Tai toisekseen, kuinka moni pukeutuu rajan ylitystä varten samoihin vaatteisiin kuin passikuvassa? Tutkimuksen mukaan look-a-like-toiminnan eli mukailun identiteetin käyttö on venäläisten osalta vähäistä tai sitä ei oltu huomattu. Haastateltujen mukaan kyseistä toimintaa harjoittavat esimerkiksi Kiinan maaseudulta kotoisin olevat, jotka yrittävät pukeutua hongkongilaisen näköiseksi ja oloiseksi.

6.3 Elektroninen identiteetti

Tutkijan mielestä merkittävä huomio on, että kaikki yllä esiteltyt identiteetin lajityypit voidaan laittaa elektronisen identiteetin muotoon. Se luo Euroopan rajavalvonnalle aivan uusia haasteita. Dokumenttien muuttaminen elektroniseen muotoon on teknisesti mahdollista ja prosessi on aloitettu myös Venäjällä. Elektroniseen muotoon muuttaminen johtuu pääosin siitä, että elektronista identiteettiä pidetään tällä hetkellä kaikista luotettavampana. Elektroninen identiteetti on yleensä suojattu erilaisin teknisin ratkaisuin, jolloin identiteetin käyttäminen väärin vaikeutuu. Oikean identiteetin tunnuspiirteet, kuten esimerkiksi silmienväri ja sormenjälki ovat yksiköllisiä tunnuspiirteitä, mutta nekin saavat erityisen varmuuden elektronisessa identiteetissä.

Haastatteluissa ilmeni suomalaisten rajavartijoiden positiivinen suhtautuminen elektronisiin identiteetteihin ja niihin muuttamiseen. Haastateltujen mukaan elektronisen identiteetin suurimpana käytännön hyötynä todettiin biometrinen passien väärentämisen vaikeus. Mikäli myöntämisen prosessi venäläisessä passinmyöntämisyhteisössä on kunnossa, niin useimpien biometrisissä passeissa on silloin kaikki kunnossa. Rajavartijoiden mukaan on vain parempi, mitä enemmän biometrisessä passissa on suojauksia eli teknisiä tekijöitä ja elektronisia varmuuksia. Heidän mukaansa tällä hetkellä venäläisistä passeista puuttuvat esimerkiksi pituus, paino, silmienväri, jotka Vaalimaan rajavartijoiden mielestä olisivat tarpeellisia tunnistetietoja. Mikäli biometrinen passi on kerran myönnetty yhdelle henkilölle ja henkilö on todennettu oikeaksi eli oikeasti sama henkilö joka passia on hakenutkin, niin kyseessä on varmasti hyvä ja turvallinen matkustusasiakirja.

Haastatteluissa rajavartijat useasti korostivat sitä seikkaa, että henkilö joka passia käyttää, on myös sama henkilö jonka oikea identiteetti on kyseessä. Johtopäätöksenä voi todeta, että tämä seikka on heidän mielestään tärkein tekijä tulevaisuudessa koskien elektronista identiteettiä. Toinen johtopäätös on se, että rajatarkastuksessa rajanylittäjät eivät käytä tutkijan typologian seitsemää muuta alalajia eli väärästä identiteetistä mukailtuun identiteettiin.

Edelleen rajavartijoiden kokemuksen mukaan tieto on suojatun biometrisessä passissa, joka mahdollistaa tulevaisuudessa laajemminkin automaattisten rajatarkastusten käytön. Heidän nykyisen kokemuksen mukaan biometriset passit eivät normaalisti nopeuta tiskityöskentelyä, koska niissä on lukuongelmia. Tulevaisuudessa automaattisten rajaturvallisuusjärjestelmien mahdollisesti tullessa myös venäläisten käyttöön, tilanne on eri. Haastateltujen mukaan paras tulos saavutetaan, kun käytetään useita resursseja yhdessä. Näitä ovat muun muassa laajamittainen henkilöresurssien, erilaisten järjestelmien ja koirien käyttö.

Tällä hetkellä käytännön työssä rajavartijat pystyvät näkemään sirulta kuvan ja sen kautta vertailemaan henkilöä ja kuvaa toisiinsa. Tämä on heidän mukaansa hyvä asia, sillä verrattaessa vanhanmallisiin passeihin, joihin on helppoa vaihtaa kuva. Biometrisessä passijärjestelmässä myös lapsilla on omat passit. Biometriin passeihin ei merkitä lasta vanhemman passiin vaan hänelle hankintaan oma vanhanmallinen tai biometrinen passi, jota ei voi enää yhdistää äidin tai isän passiin.

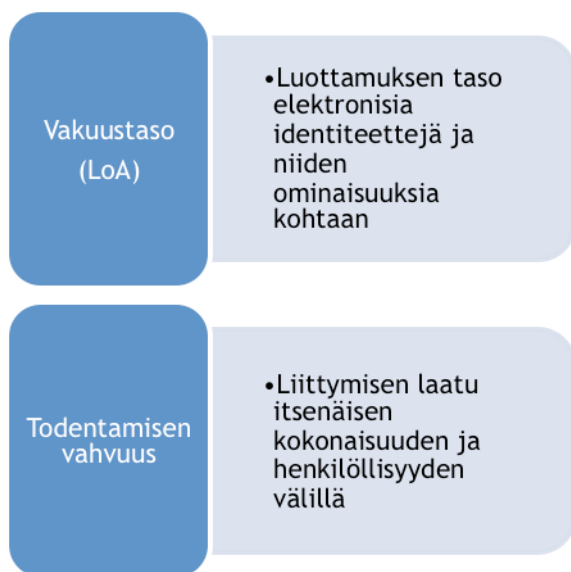
Mitä tulee biometriin passeihin, haastateltujen mielipiteet jakaantuivat. Osa haastatelluista esitti kritiikkiä venäläisten biometrisestä passista kohtaan, sillä se ei toimi suomalaisten järjestelmien kanssa hyvin yhdessä. Kuitenkin löytyi näkemyksiä, joiden mukaan biometrinen passi toimii konelukulaitteiden kanssa hyvin - jopa paremmin kuin vanhanmallinen. Biometrinen passien laatu on parempi, se lukee paremmin ja tallentaa tiedot paremmin.

Kuten haastatteluista ilmeni, perusluottamus suomalaisilla rajatarkastajilla on vahvempi biometristä passia kohtaan kuin vanhanmallista. Haastatteluista ilmennyt luottamus tuntuu olevan vahva vaikkakin venäläisellä biometrinen passi tällä hetkellä sisältää vain käyttäjän kuvan. Sormenjäljelle on olemassa mikrosiru, mutta se ei ole vielä käytössä. (The St. Petersburg Times, 2008). Teknisesti olisi mahdollista lisätä sirulle vielä enemmän käyttäjäkohtaisia tietoja, kuten Vaalimaan raja-aseman rajavartijat useasti haastattelussa ilmaisivat.

Tuleekin pohtia, voisiko esimerkiksi aikuisen pituuden ja silmienvärin lisätä sirulle? Näin tulisi yksi turvatekijä lisää, mikä loisi kaivattua varmuutta rajatarkastuksiin sekä mahdollisesti vähentäisi huijausyrityksen määrää. Sirulle laitettavissa tiedoissa tulee kuitenkin olla tarkka, sillä niiden pitää olla mahdollisimman yksilöityjä, eikä ne saisi vuosien varrella kovinkaan muuttua.

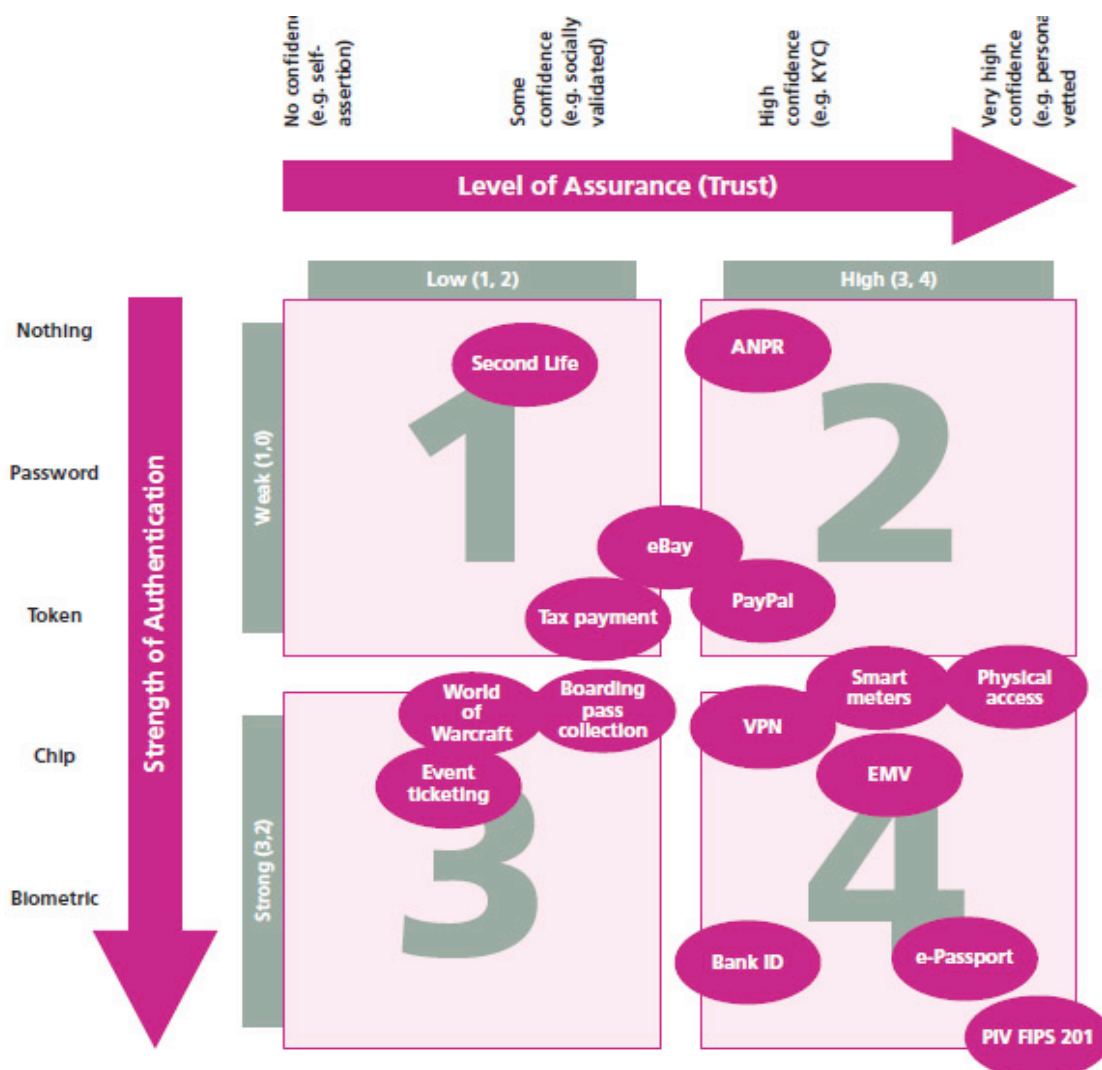
Johtopäätöksenä tästä kappaleesta tähän asti voi esittää seuraavaa: venäläisten biometriset passit toimivat pääosin hyvin Schengen-alueen ulkorajalla ja niiden tekniset ominaisuudet ovat kunnossa. Kehittämiskohde on sovittaa yhteen ja varmentaa suomalaisten ja venäläisten passien myöntämisen prosessi. Tiivistetysti voi todeta, että ongelma ei ole asiakirjassa vaan prosessissa, joten kyseessä ei ole tekninen ongelma vaan prosessiongelma. Edelleen rajavalvonnan tasoa parantaisi, jos käytettäisiin useita resursseja yhdessä.

Kehittämiskohteena tutkija esittää rajavalvonnan taso edelleen parantamiseksi seuraavaa benchmarking-ajattelua. Käsitteenä benchmarkingilla tarkoitetaan toimintamallien ja toimintatapojen tuomista ja hyödyntämistä, joltain aivan toiselta alueelta. Tässä tarkoituksessa on tutustuttu European Network and Information Security Agencyn raporttiin vuodelta 2011, joka on laadittu enemmänkin elektronisen liiketoiminnan ja pankkitoiminnan luotettavuuden parantamiseksi. Tämä raportti jäsentää elektronisen identiteetin kehittämistä seuraavasti. Kun otetaan huomioon elektronisen identiteetin käytön potentiaaliset hyödyt, tulee ottaa huomioon ENISA:n raportin mukaan seuraavat merkittävät tekijät:

Kaavio 5: Vakuustaso ja todentamisen vahvuus (European Network and Information Security Agency, 2011).

Yhteenvetona: vakuustaso (Level of Assurance) määrittelee luottamuksen tason elektronisia identiteettejä ja niiden väitetyjä ominaisuuksia kohtaan. Vakuustasoa eli luottamuksen tasoa lisäisi, mikäli suomalaiset rajavartijat tuntisivat venäläisen passinmyöntöjärjestelmän prosessia tarkemmin. Tasot on määritelty matalasta (ei luottamusta) todella korkeaan (positiivisesti tutkittu). Todentamisen vahvuus (Strength of Authentication) määrittelee liittymisen laadun itsenäisen kokonaisuuden ja henkilöllisyyden välillä. (ENISA, 2011.) Todentamisen vahvuutta lisäisi puolestaan eniten se, että venäläiset biometriset passit olisivat teknisesti ja sisällöllisesti parempia. Yllä olevat ovat suuntaviivoja todentamisen vahvuuden ja vakuustason yhteensovittamiselle. Hyödyntäen näitä kahta tekijää, voidaan tehdä matriisi, jonka avulla voidaan luokitella elektroniset identiteetit kuten alla olevassa kaaviossa. Yleensä kun vakuustaso kasvaa, pitäisi todentamisen vahvuuden myös kasvaa.

Kaavio 6: Vakuustaso (luottamus) ja todentamisen vahvuus (European Network and Information Security Agency, 2011).

ENISA:n tekemää raporttia hyödyntämä benchmarking-analyysi antaa yllä olevan nelikentän elektronisen identiteetin eri tyyppeihin. Seuraavassa perehdytään tarkemmin ensimmäiseen sektoriin ja neljanteen sektoriin, jotta nähdään muutos vakuustason ja todentamisen vahvuuden kasvaessa. Kuten kuvio havainnollistaa, ensimmäinen sektori käsittää matalan vakuustason ja matalan tason todentamisen (ei mitään todentamista tai käyttäjätunnus ja salasana). Digitaaliset identiteetit eivät ole kovin hyödyllisiä, koska ne tarjoavat matalan tason turvallisuutta ja ovat helposti urkittavissa verkosta. Kuitenkin, digitaaliset identiteetit edustavat suurinta osaa identiteeteistä, joita tänä päivänä käytetään. (ENISA, 2011.) Näin ollen kuten kuviosta näkee, vakuustasoa ei juurikaan ole eli luottamus on olematon. Lisäksi todentamisen vahvuutta ei ole.

Opinnäytetyön kannalta tärkein, kaavion oleellisin osa on neljäs sektori. Neljännessä sektoris-

sa on korkeamman tason vakuus ja varma oikeaksi todentaminen. Tämän kaltaiset luotettavat digitaaliset identiteetit voivat olla käytettyjä liiketoimissa, kuten sähköisessä liiketoiminnassa ja niin edelleen. (ENISA, 2011.) Neljännessä sektorissa todentamisen vahvuutta pidetään korkeana johtuen apuna käytettävistä biometriikasta sekä siruista. Kuten kuvio osoittaa, neljännessä sektorissa myös vakuustaso on korkea eli luottamus identiteettiä kohtaan on todella suurta. Henkilöt on esimerkiksi tarkastettu etukäteen. Biometriikan ja sirujen avulla vahva todentaminen sekä etukäteen tarkastetuista henkilöistä johtuva vakuustaso luovat vahvan, matriisin korkeimman, luottamuksen identiteettiä kohtaan. (ENISA, 2011.) Johtopäätös tästä benchmarking-tutkimuksesta on linjassa rajavartijoiden kokemuksen kanssa, että biometriikka ja huolellinen etukäteistyö luovat korkeimman luottamuksen.

Tätä tukee se, että rajalla juuri yllä mainitut tekijät (biometriikka, sirut ja etukäteistarkastus), luovat luottamusta venäläisiä ylittäjiä kohtaan. Rajavartijoilla on vahvempi luotto elektronisia identiteettejä kohtaan johtuen biometrisen passin paremmasta laadusta, sirulla olevasta kuvasta sekä viisumikeskuksessa suoritetuista etukäteisseulonnoista. Mikäli venäläinen matkustaa Venäjän vanhalla ulkomaisten passilla, voitaneen olettaa tarkastuksen olevan yksityiskohtaisempaa johtuen biometriikan ja sirun puutteesta, niin konsulaatin kuin rajatarkastajien osalta. Matriisin tukeutuen voisi johtopäätöksensä todeta, että luottamus kasvaa mikäli biometriikka tulee mukaan. Matriisiin ja haastatteluihin pohjaten luottamus venäläisten elektronisia identiteettejä kohtaan on suurta, eikä niitä pidetä niin helposti väärennettävinä. Kuitenkin kuten haastatteluissa tuli ilmi, on jo yritetty päästä rajan yli hyödyntäen toisen henkilön elektronista identiteettiä. Voinee olettaa, että luottamus elektronisia identiteettejä kohtaan vähenee, kun venäläisille tulevat biometriset passit pakollisiksi.

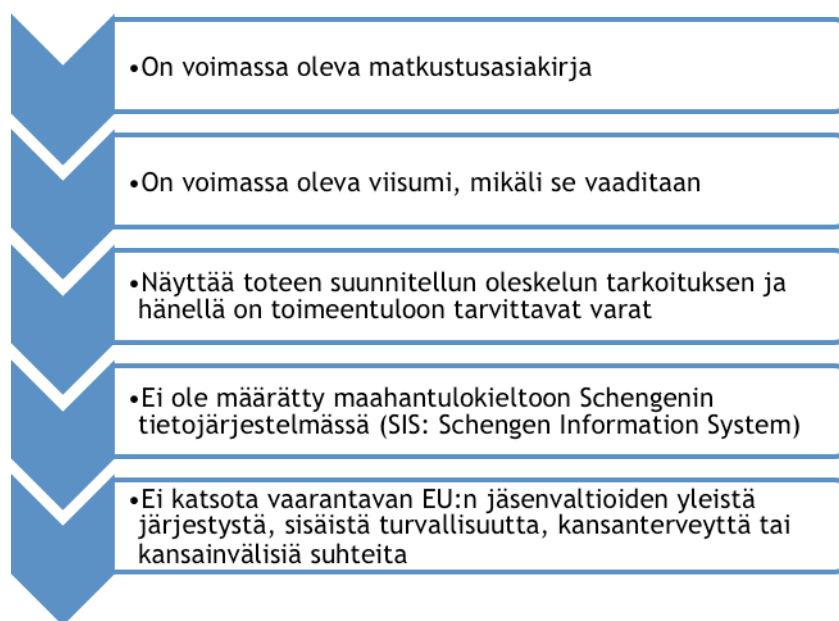
6.4 Schengenin ulkorajan ylitys

Tämän päivän Euroopassa rajanylitys on tehty helpoksi. Schengen-ajan ylittyä on henkilöllä mahdollisuus matkustaa rajattomassa Euroopassa. Van Munsterin (2009) mukaan rajat ovat itse asiassa aina suorittaneet kahta tehtävää. Ne ovat luoneet toiminnan vapautta mahdollistamalla matkailijoille vapauden ylittää rajoja. Toisaalta, rajoilla on myös ollut tärkeä rooli väestön seurannan ja valvonnan kanssa - tarkoituksena on ollut suojella kansallista väestöä ulkoisilta uhilta. (Van Munster, 2009.)

Rajavartijoiden päivittäistä työtä ohjaa Schengenin rajasäännöstö, jonka asetuksen (EY N:o 562/2006) on antaneet Euroopan parlamentti ja neuvosto. Sen mukaan ulkorajat voidaan ylittää ainoastaan rajanylityspaikoista niiden vahvistettuina aukioloaikoina. Ulkorajoja ylittäville Euroopan unionin kansalaisille ja muille henkilöille, jotka käyttävät oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen EU:ssa tehdään vähimmäistarkastus. Vähimmäistarkastuksessa todetaan matkustajan henkilöllisyys matkustusasiakirjoista sekä selvitetään nopeasti ja yksinkertaisesti mat-

kustusasiakirjan voimassaolo ja se, onko siinä väärentämiseen viittaavia merkkejä. Kolmansien maiden kansalaisille tehdään perusteellinen tarkastus. Sen yhteydessä tutkitaan maahantu- loedellytysten täyttyminen, joka varmistetaan myös viisumitietojärjestelmästä (VIS) sekä tarvittaessa asiakirjat, joiden nojalla henkilöllä on oikeus oleskella jäsenvaltioiden alueella ja harjoittaa siellä ammattitoimintaa. (Euroopan unioni, 2010.)

Oleskelun kestäessä enintään kolme kuukautta kuuden kuukauden aikana kolmannen maan kansalaisen on täytettävä seuraavat edellytykset:

Kaavio 7: Kolmannen maan kansalaisen täytettävät edellytykset oleskelun Schengen-alueella kestäessä enintään kolme kuukautta kuuden kuukauden aikana (Euroopan unioni, Schengenin rajasäännöstö, 2010.)

Jos kolmannen maan kansalainen ei täytä näitä edellytyksiä, pääsy jäsenvaltion alueelle evätään, ellei kyse ole erityissäännöksistä, kuten humanitaarisista syistä. (Euroopan unioni, 2010).

Schengenin ulkorajalla eli Suomen itärajalla, voinee sanoa rajavartijoiden työn olevan merkityksellistä. Vaalimaalla suoritettujen haastatteluiden mukaan ulkoraja näkyy asiakkaan tullessa tiskille, sillä viisumi oikeuttaa matkustamaan kaikkiin Euroopan Unionin jäsenmaihiin. Suomen ja Euroopan Unionin ulkorajan erityisluonne näkyy lisäksi käytännön työssä matkustummäärien lisääntymisenä ja laajempaan matkustamiseen ympäri Eurooppaa. Euroopan Unionin ja Schengen-alueen ulkorajan erityisluonteen takia haastatteluun pyritään selvittämään, mikä on matkan lopullinen tarkoitus. Haastatteluissa ilmeni, että aika usein venäläiset saattavat valehdella matkan kohteeseen. Samoin ilmeni, että Vaalimaan raja-asemalla on tehty noin pari sataa käännystä vuodessa. Vuoden 2012 alusta haastattelupäivään (14.3.2012) mennessä

sä on tehty 51 käännytystä. Rajan erityisluonne näkyy valehteluna matkan kohteesta, tarkoituksesta tai pituudesta.

Osa haastatelluista rajavartijoista myönsi tuntevansa painetta Suomen ulkorajan erityisasetelmasta ja sitä korostetaan jatkuvasti. Erityisluonteella on heidän työssään merkitystä. Väärällä identiteetillä yrittävät pääsevät joskus rajan yli ja läpi maahantulotarkastusten ja sitten he jäävät laittomasti maahan, mutta sille ei voida mitään.

Rajavartijoiden mukaan paljon väärennetään leimoja. Heidän mukaansa tullaan EU:n alueelle ja ollaan esimerkiksi Espanjassa seitsemän kuukautta putkeen. Leimoja väärennetään niin, että henkilön näyttäisi olleen Espanjassa viikon verran. Osa tekee passiinsa paljon leimoja lisää, jotta näyttäisi passi useasti tarkastetulta ja josko näin pääsisi maahantulotarkastusten läpi helpommin. Leimoja väärennetään myös passeihin, joissa on vain pari leimaa ja toinen leima on väärennetty.

Osa haastateltavista kokee Schengen-alueen ulkorajan erityisluoneen näkyvän tiukempina suhtautumisena ja tarkastuksina venäläisten kanssa. Haastateltavat haluavat korostaa, että venäläisiin ei ole ennakkoasetelmia, mutta tarkastukset ovat vaativampia ja tarkempia. Fyysisessä tarkastuksessa on vaativampi tarkastus rajaa ylittäville venäläisille. Heidän mukaansa tarkastusten taso ympäri Eurooppaa saattaa vaihdella. Haastateltavien mukaan jos vertaa heidän suorittamia fyysisiä tarkastuksia esimerkiksi Keski-Euroopassa suoritettaviin tarkastuksiin, niin siellä voidaan olla ylimalkaisempia venäläisten suhteen vaikka eihän sielläkään ole viisumivapautta. Ulkoraja vaikuttaa tällä tavoin Vaalimaalla.

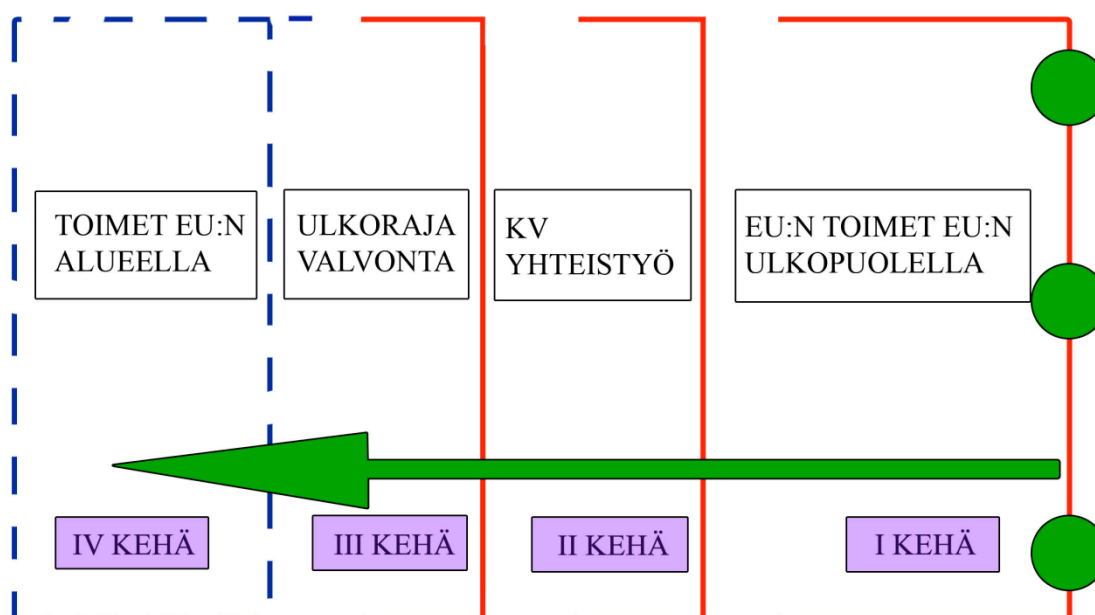
Kuten todettu, haastatelluille rajavartijoille korostetaan Schengenin itärajan erityisluonnetta. Kuitenkin tulee huomioida, että myös Schengenin omat käytäntötavat ovat muuttuneet. Van Munsterin (2009) mukaan tämän seurauksena rajatarkastukset eivät enää toimi pääasiallisena ja laajamittaisena passin ja henkilötarkastuksena.

Van Munster jatkaa, että tämä tuo valtiolle kansallista täysivaltaisuutta. Itse asiassa valvonta tapahtuu yhä enemmän ennen lähtöä (konsulaateissa, kuljetusliikkeissä, yhteyshenkilöiden tai ehkä lähitulevaisuudessa ammattilaisille ulkoistetuissa prosessikeskuksissa). Sen sijaan rajatarkastuspaikasta on tullut enemmän toimintaympäristö, jossa todennetaan aikaisemmin myönnetty henkilöllisyys ja matkadokumentit sillä perusteella, mitä riski-informaatiota on sisällytetty tietokantoihin ja miten riskitietoisuus kiertää eri organisaatioiden välissä. Tätä uutta tarkastustehtävää tukevat ja mahdollistavat hallinnolliset ja teknologiset järjestelmät. (Van Munster, 2009.) Van Munsterin mukaan on huomattavasti tärkeämpää, että rajanylittäjään kohdistuva luottamus tai epäluottamus on sellaisessa kehitysvaiheessa, jossa se on korvautumassa luottamuksella riskienvalvontateknologioihin. Nämä riskienvalvontateknologiat täh-

täävät potentiaalisesti vaarallisten ryhmien tunnistamiseen tai määrittämiseen. Alueellisten rajojen rajavalvonnasta onkin tullut “riskivirtojen” liikkumistiedon keräämistä ja hajauttamista. (Van Munster, 2009.) Pohjonen (2009) teoksessaan Rajarauhaa Suomen ja Euroopan puolesta, Rajavartiolaitos 1991-2009, haastattelee Esa Saikkosta joka kuvailee työn tärkeyden muutosta vuosien aikana: “Työn tärkeys tulee siitä, kun teet ulkorajatarkastusta, passin ja viisumin katsot ja kaveri lähtee siitä minne vaan Eurooppaan. Unionin ulkoraja, kyllä se näkyy siinä mielessä. Työn painoarvo on kasvanut.”

Niemenkarin (2003) mukaan Schengeniin pohjautuva eurooppalainen yhtenäinen rajaturvallisuusmalli koostuu useista eri elementeistä. Hän jatkaa, että nämä elementit muodostavat kokonaisuuden, jonka tehokkuus on osiensa summa. Eri elementit menevät päällekkäin ja kokonaisuuden hallinta vaatii kokonaisvaltaista ajattelua sekä kansallisella että unionin tasolla. (Niemenkari 2003, 25.) Schengen-luettelossa todetaan, että ”Yhtenäisellä rajaturvallisuusmallilla” tarkoitetaan järjestelmää, joka käsittää kaiken rajoihin liittyvän toiminnan. Siinä on neljä toisiaan täydentävää toimintatasoa: kolmansissa maissa, lähtömaissa tai kauttakulku- maissa toteutettavat toimet, kahdenvälinen tai kansainvälinen yhteistyö, ulkorajoilla toteutettavat toimet sekä muut alueen sisällä toteutettavat toimet. (Niemenkari 2003, 26.)

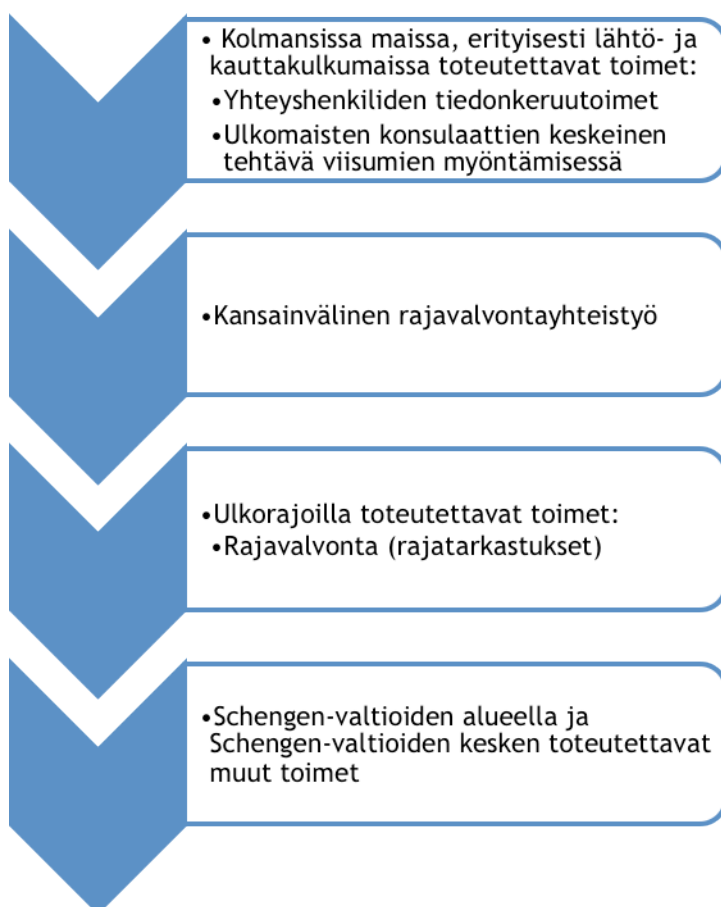
RAJATURVALLISUUSJÄRJESTELMÄ

Kaavio 8: Rajaturvallisuusjärjestelmä (Niemenkari, 2003)

Niemenkarin (2003) mukaan kattava rajaturvallisuusmalli on tärkeä väline sisäisen turvallisuuden säilyttämiseksi ja erityisesti laittoman maahanmuuton estämiseksi. Yksinkertaisesti

sanottuna kyse on siitä, että eri toimintatasoilla on pantava täytäntöön joukko toisiaan täydentäviä toimita. Tässä yhteydessä voidaan erottaa neljä eri toimintatasoa. Niemenkarin mukaan nämä toimintatasot ovat:

Kaavio 9: Rajaturvallisuusmallin neljä eri toimintatasoa (Niemenkari 2003, 26.)

Yleisen rajaturvallisuusmallin käytännön onnistumiseen vaikuttaa ratkaisevasti näiden toimien välinen johdonmukaisuus ja tapa, jolla Schengen-valtiot niitä toteuttavat. (Niemenkari 2003, 26.)

Koska opinnäytetyö käsittelee venäläisiä eli kolmansien maiden kansalaisia, seuraavassa käsitellään tarkemmin kolmansissa maissa, lähtömaissa ja kauttakulkumaissa toteutettavia toimia. Niemenkarin (2003) pohjalta ensimmäinen toteutettava toimenpide on se, että voidaan saada tietoja yhteysenkilöiltä ja asiakirja-asiantuntijoilta, jotka toimivat kolmansissa maissa, jotka ovat lähtö- ja kauttakulkumaita. Olennaista on, että kyseisissä maissa on laittomaan maahanmuuttoon liittyviä riskitekijöitä (Schengenin sopimuksen soveltamisesta vuonna 1990 tehdyn yleissopimuksen 47 artiklan 4 kohta.) Ulkomailla toimiville Schengen-valtioiden konsuliedustustojen palveluksessa toimiville virkailijoille ja liikkeenharjoittajille annetaan asian-
tuntijakoulutusta, jotta he pystyisivät havaitsemaan asiakirjaväärennökset ennen kuin matka on alkanut. (Niemenkari 2003, 27.)

Toinen toimenpide, joka edellytetään on, että Schengen-valtioiden konsuliedustustojen olisi viisumeja myöntäessään tutkittava perusteellisesti käsiteltäviksi annetut hakemusasiakirjat (Schengenin yleissopimuksen 15 ja 17 artikla; Yhteisen konsuliohjeiston määräykset.) Tähän kuuluu asiakirjojen tutkiminen ja hakujen tekeminen tietokannassa Schengenin yleissopimuksen 96 artiklan mukaisesti. Euroopan yhteisön ja Schengenin viisumisääntöjen systemaattisen täytäntöönpanon avulla pitäisi voida torjua tehokkaasti laitonta maahanmuuttoa jo sen syntysijoilla. (Niemenkari 2003, 27.)

Kolmanneksi Schengenin yleissopimuksen 26 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti liikenteenharjoittajien on toteutettava kaikki tarvittavat kansallisen lainsäädännön mukaiset toimet varmistuakseen siitä, että maitse kuljetetuilla kolmansien maiden kansalaisilla on jäsenvaltioiden alueelle pääsemiseksi vaadittavat matkustusasiakirjat. (Niemenkari 2003, 27). Niemenkariin mukaan nykyaikainen rajavalvonta aloitetaan siis EU:n alueen ulkopuolella toteutettavista EU-maiden yhteisistä tai kansallisista toimenpiteistä. Hän jatkaa, että viisumien myöntämiskäytäntöön liittyviä toimenpiteitä ovat viisumivirkailijoiden tarkastustoimenpiteet matkan tarkoituksesta, asiakirjojen aitoudesta, yhteisten ja kansallisten rekisterien käyttäminen maahantulokiellossa olevien havaitsemiseksi sekä yhteistyö jäsenmaiden konsulaattien välillä.

Suomen ja Venäjän väliset kansainväliset rajanylityspaikat ovat Imatra, Nuijamaa, Vaalimaa, Kuusamo, Rajajooseppi, Vainikkala (junaliikenne), Niirala, Salla ja Vartius. Lisäksi tilapäisiä rajanylityspaikkoja Suomen ja Venäjän kansalaisille ovat Haapovaara, Kurvinen, Inari, Leminahö, Karttimo ja Parikkala. (Rajavartiolaitos 2012, rajanylityspaikat.)

Jaakko Laajava ja Jaakko Kaukanen kirjoittavat Helsingin sanomien vieraskynäpalstalla, että vuonna 2010 Suomen ja Venäjän välisen rajan ylitti yhteensä 8,4 miljoonaa matkustajaa, kun vuotta aiemmin määrä oli 7,4 miljoonaa. Laajavan ja Kaukanen mukaan voimakas kasvu ei osoita taittumisen merkkejä: vuonna 2011 rajanylitysten määrä oletettiin nousevan jo runsaaseen 10 miljoonaan. He jatkavat, että Venäjän piristynyt talouskasvu, hintojen nousu ja tulilissäästösten muuttuminen Venäjällä ovat vauhdittaneet ostosmatkailua, joka näkyy erityisesti Imatran ja Nuijamaan rajanylityspaikoilla. Rajanylityspaikkojen kehittäminen vaatii Suomelta ja Venäjältä samankaltaista näkemystä liikenteen tulevaisuuden kehityksestä, jotta erilaiset hankkeet ja toimet kyetään mitoittamaan oikein. (Laajava & Kaukanen, 2011.)

Helsingin Sanomien 5.12.2011 julkaistussa uutisessa kuvataan, kuinka liikenteen ennätysluvat pakottavat laajentamaan Kaakkois-Suomen asemia nopeasti. Uutisessa raja-asemille isot remontit kerrotaan, kuinka Kaakkois-Suomen raja-asemia laajennetaan parin seuraavan vuoden aikana noin 40 miljoonalla eurolla. Uutisen mukaan uudistuksia pitää tehdä, koska asemia ei

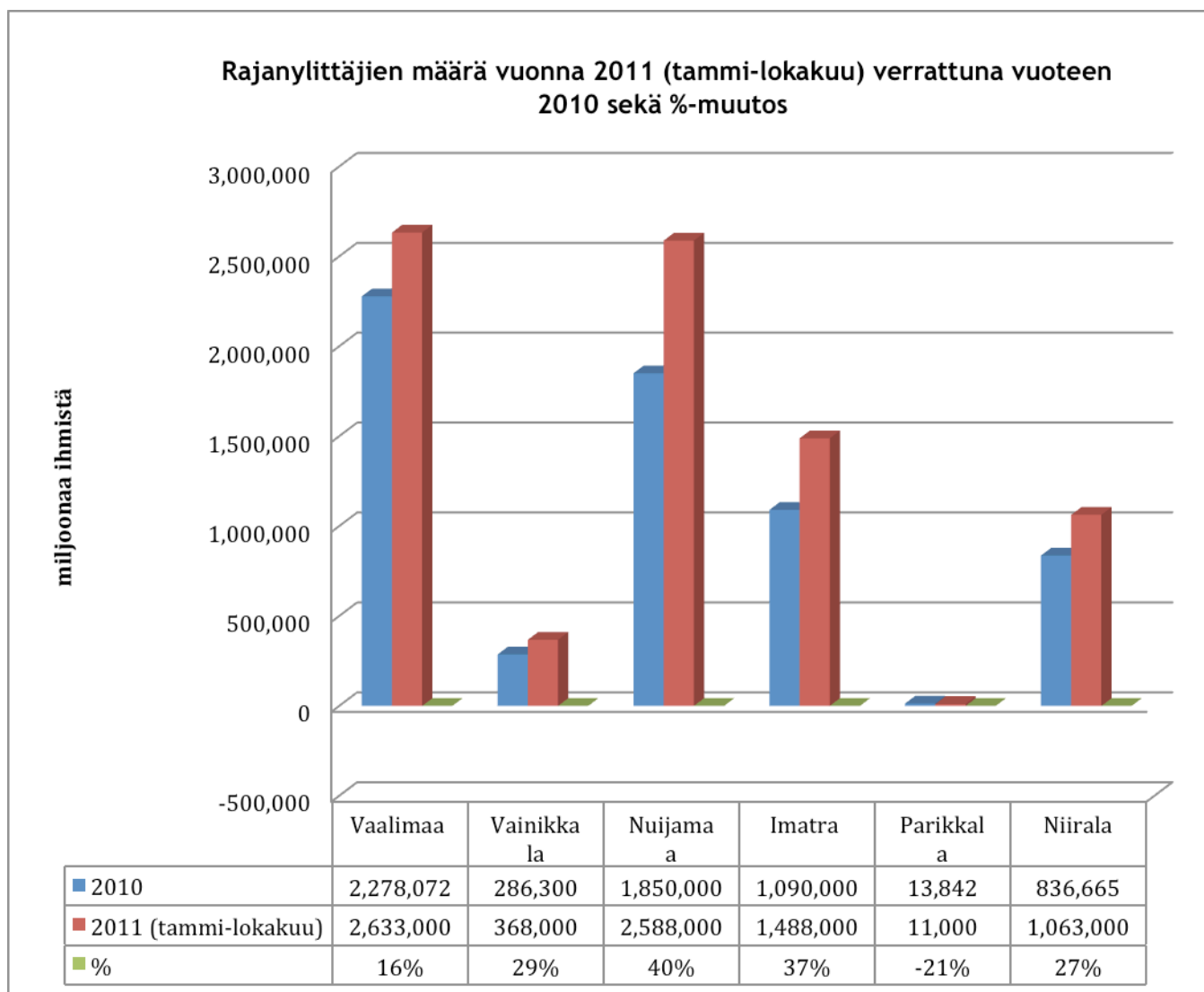
ole suunniteltu hoitamaan näin vilkasta liikennettä. (Helsingin Sanomat, 2011). Liikenne on lisääntynyt neljänneksellä vuoden 2010 ennätyksestä. Lisäksi Suomi saa kaakkoisrajan kehittämiseen 18 miljoonaa euroa EU:n ja Venäjän kumppanuusohjelmasta Enpistä (European Neighbourhood and Partnership Instrument). (Helsingin Sanomat, 2011). Venäjän puolella Enpi-rahaa käytetään samankokoinen summa rajaliikenteen helpottamiseen. Rahoilla parannetaan erityisesti Imatran vastaista Svetogorskin raja-asemaa ja sen teitä. Enpi-ohjelmien varoista puolet tulee EU:lta, neljännes Suomelta ja neljännes Venäjältä. (Helsingin Sanomat, 2011). Helsingin Sanomien uutisessa haastatellaan rajavartioston komentaja Pasi Kostamovaaraa, jonka mukaan uudistukset pitää tehdä. Hän huomauttaa, että venäläisturistit jättävät maahan jopa miljardi euroa vuodessa. ”Tämä alkaa olla asia, jolla on suurempaa kansantaloudellista merkitystä”. (Helsingin sanomat, 5.12.2011). Kostamovaara jatkaa: ” Satsaukset, jotka voivat olla kipeitä niukkoina aikoina, tuottavat varmasti paljon enemmän kuin kuluttavat.” (Helsingin sanomat, 5.12.2012).

Kaakkoisrajan ylittäjien määrä tammi-lokakuussa 2011 sekä ylittäjien prosentuaalinen muutos vuoteen 2010

Ylityspaikka	Ylityksiä	Prosentuaalinen muutos
Niirala	1 063 000	+26 %
Parikkala	11 000	-21 %
Imatra	1 488 000	+37 %
Nuijamaa	2 588 000	+40 %
Vainikkala	368 0000	+29 %
Vaalimaa	2 633 000	+16 %

Taulukko 1: Kaakkoisrajan ylitysmäärät tammi-lokakuussa 2011 sekä ylittäjien prosentuaalinen muutos vuoteen 2010 (Helsingin Sanomat, 2011.)

Yllä olevaan taulukkoon on listattu itärajan ylityspaikat, ylittäjämäärät sekä prosentuaaliset muutokset. Tulee huomata, että Parikkalan poikkeavat määrät johtuvat siitä, että rajan yli saa viedä tällä hetkellä vain puuta. Kaikki muut ylityspaikat ovat avoinna myös henkilöliikenteelle.

Taulukko 2: Rajanylittäjien määrä 2011 (tammi-lokakuu) verrattuna vuoteen 2010 sekä prosentuaalinen muutos (Helsingin Sanomat, 2011)

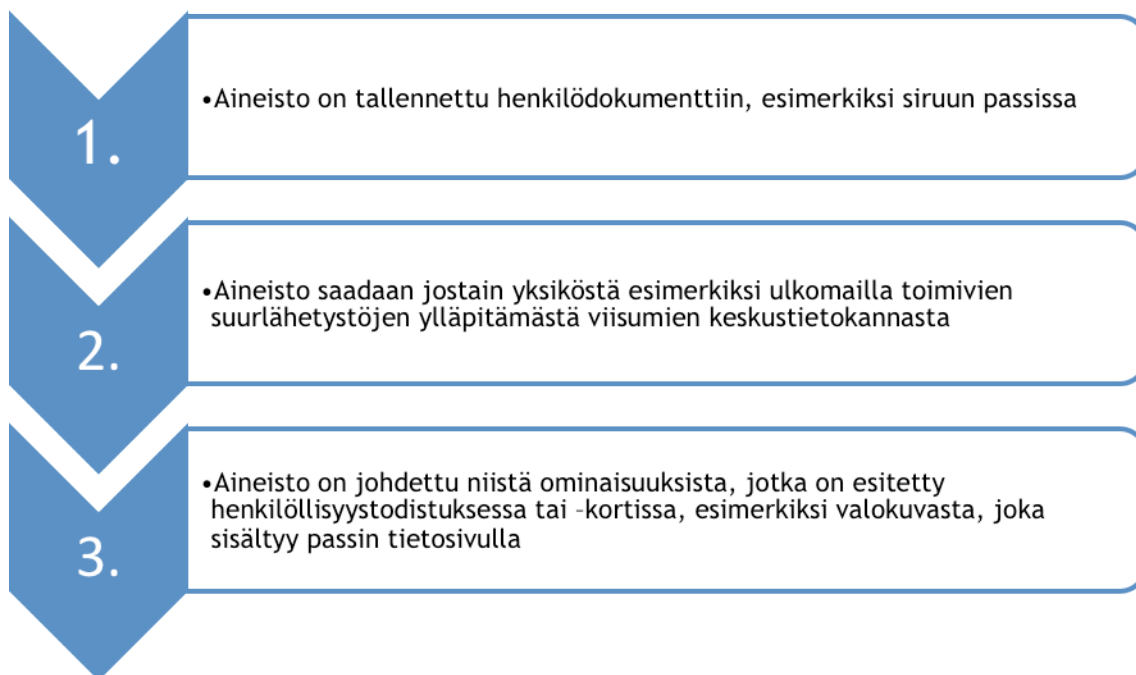
Matkustajamäärien kasvun aiheuttamat haasteet tukevat tätä tutkimusta, erityisesti Rajavartiolaitoksen näkökulmasta. Matkustajamäärien lisääntyessä henkilömäärät rajalla kasvavat. Ennen viisumivapautta on vaikea sanoa, lisääkö matkustajamäärien kasvu myös identiteetti-väärinkäytöksiä itäisellä maarajalla. Tällä hetkellä kun on viisumipakko, viisumien hakuprosessissa tippuu varmasti osa väärinkäytöksistä viisumihakijoiden mukana pois. Kun ylittäjien määrä kasvaa tasaisesti, voisi kuitenkin olettaa myös väärinkäytösten lisääntyvän. Tuleekin pohtia, ovatko väärinkäytökset sen verran hyvälaatuisia että niillä pääsee helpommin läpi? Haastatteluissa ilmeni, että Vaalimaan rajanylityspaikalla väärinkäytökset jäivät yleensä hyvin kiinni. Haastatellut kuitenkin tiesivät osan pääsevän läpi laadukkailla väärennöksillä, ennakkokontrollista ja maahantulotarkastuksista huolimatta. Toinen seikka, joka todennäköisesti tulee vaikuttamaan rajanylityspaikkojen palvelujen kysyntään ja siten tukee tutkimuksen aihetta, on valtion neuvoston liikennepoliittinen selonteko eduskunnalle 12.04.2012. Yksi sen

keskeisistä päätöksistä on tieosuuden E18 Hamina-Vaalimaan rakentaminen moottoritieksi vuosina 2012-2015. Selonteossa valtioneuvosto toteaa, että hanke parantaa Suomen ja Venäjän välisen elinkeinotoiminnan, kaupan ja matkailun edellytyksiä sekä liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta raskaan liikenteen merkittävästi kuormittamalla tiejaksolla. Moottoritien voi olettaa lisäävän Vaalimaan rajanylityspaikan palveluiden kysyntää. (Liikenne- ja viestintäministeriö, 2012.)

6.5 Biometria

Jotta voi elektronisen identiteetin väärinkäytöksiä ymmärtää, tulee ottaa haltuun biometrisen tunnistamisen ja vahvistamisen prosessit. Kaikista automatisoiduimpien henkilötunnistusjärjestelmien tavoitteena on yksi kahdesta lopputuloksesta: vahvistaminen, onko henkilö se joka väittää olevansa? (1:1 yhteensopiva). Vahvistaminen tai tunnistaminen: Kuka on tämä henkilö? Onko tämä henkilö jo tunnettu järjestelmässä jollain toisella tai useammalla identiteetillä? (1:N yhteensopiva). Toisin kuin yleensä luullaan, biometriikka ei tarjoa sadan prosentin varmuutta identiteetin tunnistuksen varmentamisessa. Tämä johtuu siitä, että biometriset menetelmät pohjautuvat tilastollisiin tekniikoihin. Voidaan sanoa, että virhemäärä biometrisissä laitteissa on alhainen ideaaleissa olosuhteissa. Todellisuudessa järjestelmät ovat alttiita samanlaisille tunnistusvirheille kuin ihmisetkin. (Euroopan komissio, 2010.)

On olemassa kolme menetelmää biometrisen tallennetun aineiston lukemiseksi rajavalvonnassa. Nämä ovat:

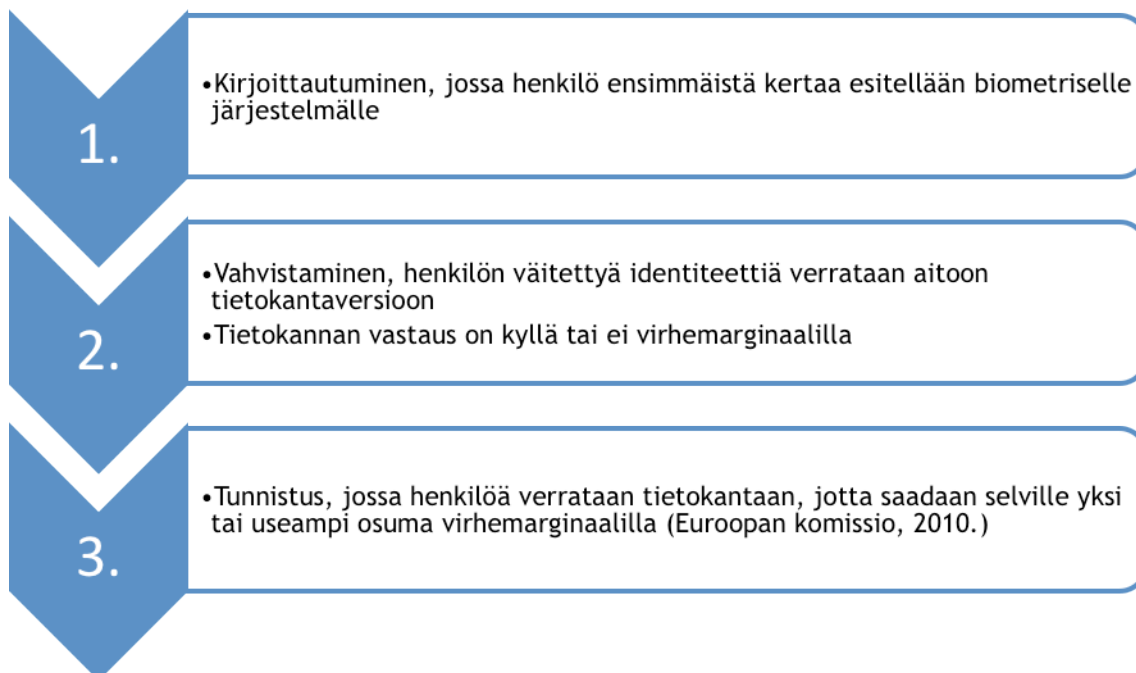
Kaavio 10: Menetelmät biometrisen tallennetun aineiston lukemiseksi rajavalvonnassa (Euroopan komissio 2010, 8.)

Näistä metodeista pitää valita paras sovellus ottaen huomioon keskinäisen yhteensopivuuden vaatimukset. (Euroopan komissio, 2010, 8.) Näitä metodeja noudatetaan myös Schengen-alueen itärajalla. Tällä hetkellä, kun Venäjällä ei ole biometrinen passien pakkoa vaan myönnetään vielä myös vanhanmallisia passeja, ei biometrinen tallennettua aineistoa päästä täydellisesti lukemaan. Haastateltujen mukaan suomalaisilla rajanylityspaikoilla ei aina pystytä varmentamaan venäläisten biometrinen passien siruja. Haasteltavien mukaan passinluku kestää kauemmin kuin tavallisessa vanhanmallisessa passissa. Tästä johtuen tietojen hakeminen järjestelmistä kestää. Rajavartijoiden mukaan, noin joka neljännen -joka viidennen passin kanssa sirunluku ei onnistu. Näin ollen biometrinen passin hyötyjä ei vielä voida ottaa täysipainoisesti käyttöön ja osa haastatelluista koki biometrinen passien toimimattomuuden perustavanlaatuisesti ongelmaksi. Kuitenkin Vaalimaalla toteutetuissa rajavartijoiden haastatteluissa ilmeni, että heillä on pääosin hyviä kokemuksia Venäjän valtion kansalaisten elektronisesta identiteetistä heidän päivittäisessä työssään. Hyvät kokemukset perustuvat juuri biometrinen passissa olevaan siruun.

Rajavartijoiden mielestä siru on kuitenkin turvatekijä sekä tuo luotettavuutta asiakirjan lukuun. Tärkeää on huomata, että haastateltavien mielipiteet biometrinen passien toimivuudesta yhdessä suomalaisten järjestelmien kanssa vaihtelivat, eikä haastateltavilla ollut yhteistä positiivista tai kielteistä linjaa. Kaiken kaikkiaan ajatukset biometrinen passeista olivat positiivisia. Haastateltujen mukaan ne ovat eurooppalaisten standardien mukaisia niin ulkomuodoltaan kuin laadultaan. Mikäli biometrinen passi toimisi suomalaisten järjestelmien kanssa täydellisesti, ei yllä esiteltyjen menetelmien ensimmäistä kohtaa voisi siltikään optimaalisesti hyödyntää. Tämä johtuu siitä, että venäläisessä biometrinen passissa ei ole sormenjälkiä tallennettuna vaan ainoastaan passin haltijan kuva. Käytännön työssä rajavartijat pystyvät näkemään sirulta kuvan ja sen kautta vertailemaan henkilöä ja kuvaa toisiinsa. Tämä on heidän mukaansa hyvä asia, sillä verrattaessa vanhanmallisiin passeihin, koska niihin oli helppoa vaihtaa kuva.

Toista menetelmää voidaan esimerkiksi hyödyntää identiteettiväärinkäytösten yhteydessä, mikäli henkilön epäillä käyttäneen toista nimeä aikaisemmin. Tällöin saadaan aineistoa henkilön tunnistamista varten esimerkiksi tutkimalla vanhoja viisumihakemuksia, joista mahdollisesti löytyy vastaavan näköinen henkilö. Toinen keino on sormenjäljet, mitä voidaan hyödyntää ainoastaan, kuten jo mainittu, mikäli henkilö on tehnyt Suomessa jotain, minkä yhteydessä sormenjäljet ovat tallennettu. Voi todeta, että kolmas menetelmä on tällä hetkellä käytössä vanhanmallisten passien kanssa. Lisäksi kolmatta menetelmää sovelletaan, kun tarkastellaan esimerkiksi maahan saapuvien venäläisten oleskelulupia, ajokortteja tai muita vastaavia.

Seuraavassa kuvataan biometrisen tunnistusjärjestelmän prosessit pohjautuen Euroopan komission (2010) julkaisuun. Ne ovat:

Kaavio 11: Biometrisen tunnistusjärjestelmän prosessit (Euroopan komissio, 2010.)

Optimaalisessa tilanteessa yllä esiteltyjä biometrisen tunnistusjärjestelmän prosesseja hyödynnettäisiin täysipainoisesti Schengenin ulkorajalla. Tällä hetkellä se on kuitenkin mahdollista, sillä kuten mainittu, rajalla on ongelmia venäläisten biometristen passien sirujen kanssa. Lisäksi tulee huomioida, että kirjoittautuminen on käytännössä Venäjän puolella tapahtuva toimenpide. Henkilön biometriset tiedot lisätään järjestelmään ja hänelle tehdään elektroninen identiteetti. Kuten haastateltavat usean mainitsivat, he eivät luota venäläiseen passinmyöntöjärjestelmää. Näin ollen jos rajavartijat pääsisivät tutustumaan erityisesti kirjoittautumisprosessiin, se voisi vähentää epäluuloja.

Kasvojen biometrian käyttö on rajavalvonnassa laaja-alaisesti hyväksytty keino. Lisäksi valokuvat on yksi tärkeimmistä tekijöistä, jotka puoltavat koneellisesti luettavien matkustusasiakirjojen käyttöä. Nämä valokuvat paljastavat ainoastaan tekijöitä, joita ihmiset normaalistikin paljastavat muille ihmisille. Lisäksi valokuvan käyttö tunnistamisessa on sosiaalisesti ja kulttuurillisesti hyväksytty. Tärkeä tekijä on myös, ettei kasvojen käytössä tarvitse uutta tai kallista kirjautumismenetelmää ennen käyttöä. Kasvokuva voidaan tallentaa varmennetusta valokuvasta, joten ei vaadita henkilön olevan fyysisesti läsnä. Tämä käsittää myös lapset. Lisäksi kun käytetään seurantalistoja, kasvovalokuva on oikeastaan ainoa mahdollinen biometria, jota voidaan vertailla. Ihmisten biometrinen todentaminen valokuvaa tai henkilöä vasten on suhteellisen yksinkertainen ja tuttu toimenpide rajavartijoille. (Euroopan komissio, 2010, 12-13.)

Biometrasta tunnistamista pidetään etevänä ja luotettavana järjestelmänä, mutta mitä haasteita biometrisessä tunnistamisessa voi olla? Euroopan komission julkaisun mukaan biometrisen tunnistamiseen pohjautuvat järjestelmät eivät ole täysin virheettömiä, sillä ne voivat päästää läpi väärän hyväksymisen ja hylkäämisen. Haaste on myös kirjaamisen epäonnistuminen, jos biometrinen näyte on huono. Kolmanneksi hahmon tai signaalin tunnistuksen parantamista saatetaan tarvita, jotta voidaan myös parantaa saadun hahmon tunnistamisen laatua. Biometrisen tunnistamisen haasteita on myös tarve päivittää biometrasta alustaa ajan mukana kehittyväksi. Esimerkiksi henkilön kasvokuva muuttuu ajan kuluessa. Haasteena voi myös pitää biometrisen järjestelmän hyökkäyksiä itseään kohti, esimerkiksi väärennetyt biometriset ja toistohyökkäykset. Haasteena voidaan myös pitää biometrisiä järjestelmäpohjaisia hyökkäyksiä. Henkilön biometrinen tunnistaminen on tilastollinen prosessi. Tästä johtuen se on avoin virheille ja epävarmuuksille. (Euroopan komissio. 2010, 11.) Haastateltujen mukaan biometrisen passin väärentäminen ei ole mahdotonta ja muista maista yrittäneitä on jo jäänyt kiinni. Tärkeää on ymmärtää, että biometrinen tunnistaminen ei ole ehdottoman varma prosessi. Opinnäytetyössä käsitellään väärennetyjä identiteettejä -myös biometrisia.

Alla käsitellään biometriaa Venäjällä käyttäen hyödyksi venäläisiä englanninkielisiä lähteitä. Kappaleet kuvaavat Venäjän biometrian käytön tilaa, mihin kaikkien biometriaa on suunniteltu hyödynnettävän sekä mihin sitä jo hyödynnetään. Pravda.ru- lehti julkaisi jo 19.04.2004 uutisen, jonka mukaan Venäjä tulee samaan biometriset passit kahden vuoden kuluessa. Eli kyseessä olisi ollut vuosi 2006. Uutisen aikaan oli vielä epävarmaa, mitä biometrisia tietoja sirulle tullaan laittamaan. Haastatellun apulaissisäministerin Alexander Chekalinin mukaan sirulle tullaan laittamaan yhden tai useamman sormen sormenjälki sekä passin haltijan digitaalinen kuva. Haastatellun mukaan sirulle tulevista tiedoista tehdään päätös joka tapauksessa kansainvälisellä tasolla. Vuonna 2005 Pravda.ru-julkaisun artikkelin EU requires new biometrical passports for Russia as a condition to join the world community, jossa kerrotaan biometrinen passien haittapuolista Venäjällä. Tarkoituksena on tiukentaa taistelua terrorismia vastaan Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Uutisessa on myös haastateltu For Human Rights-liikkeen puhemiestä Evgeny Ikhlovia, joka ei pidä venäläisten biometrinen passien ideasta. Hän ei sano kyseessä olevan ihmisoikeuksien häpäiseminen vaan ”maaninen pyrkimys vakoilla kaikkia, joka aiheuttaa ongelmia ihmisille”. On mielenkiintoista huomata, että Venäjällä on vuodesta 2004 asti ollut tiedossa biometrinen passien tuleminen. Näin ollen voi myös olettaa, että syytä on erilaisia miksi prosessi toimii hitaasti. Yhtenä perimmäisenä syynä on varmasti venäläisen väestökisterijärjestelmän heikkoudet. Kun väestökisterit ovat alueellisia, eivät ne kommunikoi keskenään. (Haastattelut, 2011.)

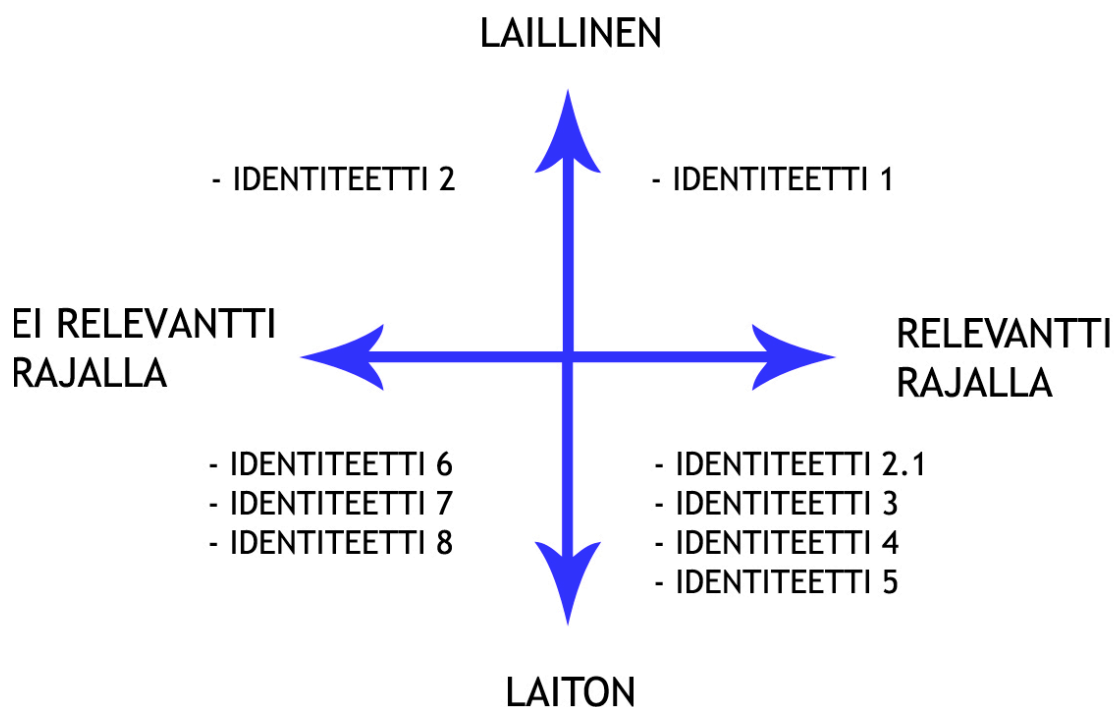
The St. Petersburg Times-lehdessä 15.1.2008 julkaistun uutisessa kansallisen maahanmuutto-osaston varajohtajan Mikhail Turkinin mukaan biometrinen passi sisältää erityisen valokuvan

passin haltijasta sekä mikrosirun digitaaliselle sormen- tai verkkokalvon jäljelle. (The St. Petersburg Times, 2008). Turkinin mukaan siru pysyy tyhjänä tällä hetkellä, sillä hallituksen on vielä hyväksyttävä tarvittavat lait. Hänen mukaansa kaikki on tekniikan puolesta valmista ja biometrinen passi voidaan panna toimeen lyhyessä ajassa kun se on hyväksytty. (The St. Petersburg Times, 2008). Tuoretta näkökulmaa antaa The Moscow Times uutisessaan Deal Close With EU on Visa-Free Travel, joka on julkaistu 22.03.2012. Uutisessa korkea-arvoinen venäläinen maahanmuuttovirkamies Konstantin Romodanovsky toteaa, että mitä tulee biometriin passeihin sormenjäljellä, niiden myöntämisen Venäjä voisi aloittaa jo tänä vuonna. Artikkelin julkaisemisen aikaan hänen mukaansa venäläisessä biometrisessä passissa on vain yksi biometrinen parametri, 3D-valokuva. (The Moscow Times, 2012.)

Työn käsitellessä venäläisiä elektronisia identiteettejä, on oleellista saada näkemystä siitä, minkälaisia kokemuksia venäläisillä rajanylittäjillä on myöntöprosessista. Eräs haastateltavista kysyi venäläiseltä rajanylittäjältä Vaalimaan raja-asemalla 2.5.2012 hänen omia kokemuksiaan biometrisen passin myöntöprosessista Venäjällä. Haastatellun venäläisen mukaan passia haetaan OVIR:in (Otdel vizi i registratsii eli viisumi- ja rekisteröintiosasto) keskuspaikasta, eikä paikallisesta yksiköstä kuten vanhanmallista passia haettiin. Näitä keskuspaikkoja lienee kaupungeissa. Haastatellun venäläisen mukaan passia varten pitää olla mukana: Venäjän sisäinen passi, aikaisempi ulkomaan passi, työtodistus sekä itse täytetty hakemus. Haastatellun mukaan hakemuksen antamisen yhteydessä otetaan valokuva, eikä haastatellun venäläisen mukaan valokuvia tarvinnut olla mukana. Hänen mukaansa passin saa hakea noin kahden viikon kuluttua. (Sähköpostihaastattelu, 2.5.2012.) Verrattuna suomalaiseen biometriseen passiin, Venäjällä hakijoilta ei oteta sormenjälkiä esimerkiksi ”varmuuden vuoksi” mahdollista viisumivapautta ennakoiden vaan henkilöstä otetaan pelkkä sirulle laitettava kuva.

6.6 Käytettyjen identiteettien typologia ja rajanylitys

Alla oleva kuvio havainnollistaa, kuinka rajalla ryhmitellään typologiaan perustuen relevantit ja ei-relevantit sekä laittomat ja lailliset identiteetit. Tulee huomioda, että identiteettien sijoittelu voi muuttua ajan sekä olosuhteiden muuttuessa. Kuvio on toteutettu maaliskuussa 2012 toteutettujen haastatteluiden pohjalta.

Kaavio 12: Identiteettien ryhmittely laillisuuden ja relevanttiuden perusteella. (Tarkkanen, 2012).

Identiteetti 1.	Oikea identiteetti
Identiteetti 2.	Väärä identiteetti
Identiteetti 2.1	
Identiteetti 3.	Multi-identiteetti
Identiteetti 4.	Väärennetty identiteetti
Identiteetti 5.	Ostettu identiteetti
Identiteetti 6.	Varastettu identiteetti
Identiteetti 7.	Lainattu identiteetti
Identiteetti 8.	Mukailtu identiteetti eli look-a-like

Taulukko 3: Eri identiteetit (Tarkkanen, 2012).

Maarajalla relevantti laillinen identiteetti on oikea identiteetti. Rajavartijoiden täytyy pystyä varmentamaan henkilön oikea identiteetti, jolloin heillä on sata prosenttinen varmuus kyseisestä henkilöstä ja hänen maahan päästämistään. Haastatteluissa esiin tullut huoli ja kysy-

mys venäläisten passinmyöntöjärjestelmän luotettavuudesta linkittyy tähän identiteettiin. Kun kyseessä on henkilö, jolle passi on oikeasti myönnetty ja dokumentit ovat oikeat, ei ole mitään ongelmaa päästää kyseistä henkilöä rajan yli Schengen-alueelle. Voi sanoa, että ainoa laillinen ja maarajalla relevantti identiteetti on oikea identiteetti.

Väärä identiteetti monimuotoisuudessaan on haasteellinen pohdittaessa identiteettien laillisuutta ja onko kyseinen identiteetti olennainen rajaturvallisuuden näkökulmasta. Väärinkäytösten näkökulmasta ajatellen se voi olla laillinen tai laitton sekä rajalla olennainen tai vähemmän olennainen. Ensimmäisessä vaihtoehdossa väärä identiteetti on rajalla laillinen ja ei-relevantti. Kyseinen yhdistelmä aiheuttaa paljon työtä rajan henkilöstölle, sillä useimmiten on kyse siviilisäätyään vaihtaneista henkilöistä, jotka ovat unohtaneet hakea passia uusilla henkilötiedoilla. Näin ollen voi todeta identiteetin oleva laillinen, sillä henkilö on oikeasti sama kuin asiakirjoissa (väärästä sukunimestä huolimatta), mutta väärinkäytösten näkökulmasta ajateltuna se ei ole relevantti rajanylityspaikalla. Vierailulla Yhdysvaltain ja Meksikon rajalla haastateltava kertoi, kuinka meksikolaiset jättävät tarkoituksella kertomatta vanhoja sukunimiään. Tai vaihtoehtoisesti eivät kerro koko sukunimeään, siellä kun sukunimet ovat moniosaisia. Näin ollen he yrittävät rajan yli ja toivovat, etteivät Yhdysvaltain rajavartijat huomaa tätä nimien poisjättämistä. Haastatellun mukaan Yhdysvaltain puolella he ovat tiedostaneet kyseisten yritysten olemassaolon ja ovat tarkkoja meksikolaisten nimien suhteen. Mikäli tällaisesta yrityksestä jää rajalla kiinni, siitä seuraa ongelmia. Voinee olettaa, että venäläisten suhteen ongelma ei juurikaan ole, sillä moniosaisia sukunimiä ei Venäjällä esiinny. Väärän identiteetin monimuotoisuudesta johtuen se voi olla myös laitton ja relevantti rajalla. Tällaisessa tapauksessa kyse on tarkoituksellisesta toisena henkilönä esiintymisestä. Kuten typologiaa esitellessä todettiin, väärää identiteettiä voi käyttää esimerkiksi esiintymällä samassa taloudessa asuvana invalidina tai muuten todella samannäköisen henkilön asiakirjoja hyödyntämällä.

Rajalla relevantti identiteetti on moninainen eli multi-identiteetti. Henkilöllä, jolla on useita eri identiteettejä, joista yksi on ainakin laillinen oikea identiteetti. Tulee huomioida, että tämän kaltaisissa tapauksissa kyseinen henkilö käyttää harvemmin oikeaa laillista identiteettiään vaan enemmänkin hyötyy joko väärästä tai väärennetyistä identiteeteistä. Oli identiteettejä kuinka monta tahansa, ne kaikki ovat relevantteja rajalla. Näin ollen tähän ongelmaan tulee kiinnittää erityistä huomiota. Voinee kuitenkin sanoa, että moninaisten identiteettien tapauksessa kallistutaan enemmän laittoman puolelle. Rajanylityksen näkökulmasta ajatellen henkilö pyritään samaan kiinniotetuksi, jos hän pyrkii ylittämään rajan väärennetyllä identiteetillään.

Kun pohditaan rajalla relevantteja laittomia identiteettejä, haastateltujen mukaan yleisimmin esiintyvä on väärennety identiteetti. Opinnäytetyössä tarkastellaan typologiaa rajanylity-

tyksen näkökulmasta. Näin ollen väärennetyn identiteetin avulla rajan ylittäminen on laitonta, ja väärennetyn identiteetin voidaan todeta olevan relevantti rajalla. Haastateltujen mukaan väärennettyjä identiteettejä löytyy Schengen-alueen itäisimmältä maarajalta aika ajoin. Haastattelun mukaan tapauksia on useita sekä väärennetyillä dokumenteilla yrittäjiä on useita eri kansallisuuksista. Kuten haastatellut totesivat, väärentäminen on yleisin rikollinen tapa ylittää raja. Rajaturvallisuuden näkökulmasta väärennetyt identiteetit on tärkeää saada kiinni, sillä muuten he pääsevät matkustamaan minne vain Schengen-alueella. Toisaalta tulee huomioida, johtuen ilmiön ”yleisyydestä”, rajavartijat tuntevat yleisimmät väärennystavat ja tunnistavat väärennetyt asiakirjat. Haastattelun mukaan Vaalimaalla yleisin väärennystyyppi on se, että muutetaan passin henkilötietosivun tietoja ja kuvaa. Väärennetty identiteetti on rajalla relevantti, mutta laitton.

Haastatteluiden pohjalta löytynyt, rajalla laitton ja oleellinen identiteetti on ostettu. Haastateltavien mukaan ostaminen on helppo tapa hankkia väärä venäläinen identiteetti. Kuten todettu, heidän mukaansa on helpointa ostaa henkilöltä X Venäjän sisäinen passi sekä tarvittavat asiakirjadokumentit ja hakea Venäjän ulkomaanpassia. Näin henkilön identiteetti ei ole oikea, mutta dokumentit ovat. Kyseessä on väärinkäytös, joita Schengenin rajoilla pyritään saamaan kiinni. Seuraava esimerkki kuvaa ostettua identiteettiä käytännössä: loppuvuonna 2006 saapui Venäjältä Suomeen nainen, jonka käyttämä Venäjän passi ilmeni väärennetyksi. Passiin oli vaihdettu alkuperäisen henkilötietosivun tilalle itse tehty sivu. Passia käyttänyt ukrainalainen nainen kertoi ostaneensa Venäjän sisäisen passin sadalla eurolla joltain naiselta. Ulkomaanpassin ja viisumin siihen hän oli hankkinut lehti-ilmoituksen perusteella. Ilmoituksen mukaisesti hän oli antanut valokuvia ja ostamansa sisäisen passin tuntemattomalle henkilölle ja saanut myöhemmin postitse käyttämänsä Venäjän passin viisumeineen. Passissa oli hänen valokuvansa ja henkilötietoina hänen ostamassa Venäjän sisäisessä passissa olleet henkilötiedot. Passin ja viisumin hankinta oli maksanut 1000 dollaria. (Sähköpostihaastattelu, 2012.)

Kun biometriset passit tulevat pakollisiksi, voinee olettaa ostettujen identiteettien yleistyvän. Kyseistä identiteettiä käyttämällä on vaikea jäädä maahantulotarkastuksessa kiinni, mikäli ei ole tehnyt rikkeitä ennen Suomen puolella, joista olisi kuvallista dataa olemassa. Syy, miksi kuvallisesta datasta ainoastaan jää kiinni, on venäläisten biometrisistä puuttuvat sormenjäljet. Mikäli henkilö on hakenut esimerkiksi turvapaikkaa, jolloin jää sormenjäljistään kiinni. Tietysti jos henkilö on hakenut viisumia ennen entisellä nimellään ja jos kuvasta henkilö tunnistetaan, on mahdollista jäädä kiinni. Näin ollen ostetusta identiteetistä voi jäädä kiinni ainoastaan a) vanhoista viisumihakemuksista tai muista kuvallisista rekistereistä tai b) Suomessa otetuista sormenjäljistä, esimerkiksi rikollisen toiminnan tai turvapaikka hakemuksen takia. Voinee todeta ostetun identiteetin rajaturvallisuuden näkökulmasta relevantiksi ja laittomaksi keinoksi ylittää raja.

Laiton identiteetti, jota ei tällä hetkellä pidetä rajalla oleellisena, on varastettu identiteetti. Haasteltujen mukaan kyseessä ei ole yleinen ja rajalla usein esiintyvä identiteettiväärinkäytösten muoto. Tämä johtuu varastamisen riskialttiudesta, sillä siitä jää helposti kiinni mikäli asiakirjojen oikea omistaja ne etsintäkuuluttaa.

Laiton, mutta tällä hetkellä rajalla ei-relevantti identiteetti on lainattu identiteetti. Haasteltujen mukaan identiteettilainausta ei venäläisten osalta esiinny itärajalla merkittävästi tai lainaustoimintaa ei ole havaittu. Haastattelun mukaan lainausliiketoiminnalta vaikuttava tapaus on ollut vuonna 2011. Venäjältä saapui Suomeen kaksi henkilöä Hongkongin passeilla Vaalimaan rajanylityspaikan kautta. Toisen henkilön käyttämä passi oli tietojärjestelmissä ilmoitettu kadonneeksi. Henkilöt olivat oikeasti kiinalaisia ja kertoivat kuulusteluissa hankkineensa matkan Kiinasta Eurooppaan, matkan hinta oli 15000-18600 euroa. Matkan aikana järjestäjä oli valinnut heille useista passeista ne, joiden kuvat muistuttivat heitä eniten. (Sähköpostihaastattelu, 2012.) Tutkimuksen pohjalta voi todeta, ettei venäläisten identiteettilainaus näytä lisääntyvän, mikäli biometriset passit tulevat käyttöön.

Rajaturvallisuuden näkökulmasta laiton, mutta myös ei-relevantti identiteetti on mukailtu identiteetti eli look-a-like-identiteetti. Kuten todettu, kyseisellä identiteetillä tarkoitetaan mahdollisimman yksityiskohtaista muuttumista passin kuvan näköiseksi. Esimerkiksi naisella on sama kampa kuin passin kuvassa. Tämä herättää epäilyksiä, erityisesti jos passikuva on vanha. Kuten haastateltu Nogalesissa totesi, ei kukaan nainen käytä samaa hiustyyliä kymmentä vuotta. Kuitenkin Vaalimaalla toteutetun haastattelun perusteella passinkuvan kaltaiseksi muuttumista ei oikeasti esiinny. Sähköpostihaastattelun mukaan haastateltu totesi seuraavaa: ”harvallaan passi on niin uusi, että olisi luontevaa pitää samoja vaatteita kuin passikuvassa. Se on epäilyttävää, jos jollain on täsmälleen samat vaatteet kuin passikuvassa.” (Sähköpostihaastattelu, 2012.) Haastattelun mukaan itärajallakin on yleistä, että muutetaan kampauksia tai hiustyyliä kuvaa vastaavaksi. Tulee huomata, että haastateltujen mukaan look-a-like-ilmiotä ei itärajan ylityspaikoilla ole venäläisten osalta ollut. Pääosin look-a-like-identiteetin käyttäjät ovat olleet muiden kolmansien maiden kansalaisia. Vuonna 2011 oli tapaus, missä togolainen mieshenkilö saapui Suomeen junalla Vainikkalan kautta. Mies oli erinäköinen kuin käyttämänsä Togon passissa oleva kuva. Passin lisäksi miehellä oli Italian oleskelulupa. Sormenjälkien perusteella varmistui, että Italian oleskeluluvan omaava (passin oikea haltija) henkilö ja passin käyttäjä ovat eri henkilöitä. (Sähköpostihaastattelu, 2012.)

Tärkeää on huomioida, että typologia elää ja se voi muuttaa muotoaan. Typologian tämän hetkisen määrittelyn tutkija on suorittanut maaliskuussa 2012 Vaalimaan rajanylityspaikalla tehtyjen haastatteluiden perusteella. Näin ollen identiteetit voivat vaihdella rajalla relevan-

tista ei-relevanttiin tai toisinpäin -riippuen rajalla havaituista väärinkäytöksistä ja niiden yrityksistä.

6.7 Väärinkäytökset typologian valossa ja merkityksellisyys rajatarkastustilanteessa

Haastateltujen mukaan identiteettien väärinkäytösten taustalla oleva perimmäinen ongelma on venäläinen passinjärjestelmä ja passin myöntöperusteet. Kuten haastatteluissa tuli useasti ilmi, suomalaisilla rajavartijoilla ei ole luottamusta venäläistä passinmyöntöjärjestelmää kohtaan. Heidän mukaansa ei ole normaalia, että ”kuka tahansa voi saada toisen henkilön identiteetin”. (Haastattelut, 2012). Epäluulo ja puuttuva luottamus johtuvat pääosin venäläisen passinmyöntöjärjestelmän tuntemattomuudesta. Toisena väärinkäytösten mahdollisuuden syynä pidetään venäläisen väestörekisterijärjestelmän ongelmia. Pietarin konsulaatissa 2011 suoritettujen haastatteluiden perusteella Venäjällä ei ole kunnollista väestörekisteriä. Siellä on alueellisia rekisterejä, pääosin isojen kaupunkien, kuten Pietarin yhteydessä. Näin ollen passinmyöntöjärjestelmä ja väestörekisterijärjestelmä luovat mahdollisuuden väärinkäytöksiin. Näillä on merkitystä rajatarkastustilanteessa, sillä rajavartijoiden kokemat suurimmat käytännön haasteet liittyvät rajatarkastustilanteeseen. Yllä mainitut tekijät luovat epäluuloa, joka lisää tarkastusten yksityiskohtaisuutta. Haastatteluissa ilmeni, että suomalaiset rajavartijat tekevät tiukempia tarkastuksia kolmansista maista tuleville Schengenin ulkorajan ylittäjille. Tämä tietysti johtuu myös Schengenin rajasäännöstöstä, joka vaatii tarkempia tarkastuksia kolmansien maiden kansalaisille. Haastateltujen mukaan heidän tekemät tarkastukset ovat silti yksityiskohtaisempia verrattuna esimerkiksi Keski-Euroopassa suoritettuihin tarkastuksiin. Tämän voinee olettaa johtuvan Suomen sijainnista Schengenin ulkorajalla ja rajan erilaisista ylittäjistä verrattuna esimerkiksi lentokenttiin.

Toinen epäluuloa lisäävä tekijä on korruptio. Haastateltujen mukaan esimerkiksi typologian alalajeista identiteettilainaanminen, mukaillun identiteetin ja varastamisen käyttö on vähäistä, johtuen mahdollisuudesta saada helposti Venäjän passi joko oikea tai väärennetty. Kuten haastatteluissa ilmeni, rajavartijoille painotetaan Schengenin ulkorajan merkityksellisyttä. Näin ollen tämä lisää väärinkäytösten kiinnisaamisen merkityksellisyttä. Typologiaa hyödyntämällä väärinkäytöksiä voi yksilöidä ja pohtia tarkemmin sekä tarkastaa aika ajoin niiden merkityksellisyttä rajanylitystilanteessa.

Yllä on pohdittu yleisellä tasolla identiteettiväärinkäytöksiä. Venäjän pyrkimisestä Maailman kauppajärjestö WTO:hon sekä viisumivapauden tavoittelusta johtuen tullee Venäjä siirtymään täysin biometristen passien käyttöön. Joulukuun 7. päivä vuonna 2010 Russia Today- uutisportaalien julkaisemassa uutisessa EU backs Russia's accession to WTO, politiikan analyytikko Fraser Cameronin mukaan on vaikea arvioida kuinka kauan kestää kunnes viisumivapaus tulee.

Hänen mukaansa se riippuu teknisistä ja poliittista seikoista. Cameronin mukaan viisumivapaus riippuu hyvin paljon siitä, kuinka nopeasti Venäjä saa tekniset standardit kuntoon, esimerkiksi biometriset passit ja ohjelmiston yhteneväisyyden Schengen-alueen tietokoneiden kanssa. (Russia Today, 2010.) Näin ollen tulee tarkastella elektronista identiteettiä eli tässä kontekstissa biometrasta passia rajanylitystilanteessa.

Haastateltujen mukaan on positiivista, mitä enemmän biometrisiä passeja on venäläisillä. Biometrinen passien etu on rajavartijoiden mukaan niiden väärentämisen vaikeus, mikäli myöntöpuoli on kunnossa. Haastateltavat edelleen korostivat, että se joka passia käyttää, on se jolle passi on myönnetty. Typologiaa soveltaen, mitä jos biometrinen passi on esimerkiksi ostettu identiteetti? Henkilö on hankkinut toisen henkilön sisäisen passin sekä muut tarvittavat asiakirjadokumentit ja anonut ulkomaanpassia. Kyseinen tilanne on rajanylitystilanteessa haastava, sillä dokumentit ovat oikeat, mutta henkilö väärä. Ostetun identiteetin käsite on merkityksellinen, sillä se on haastateltujen rajavartijoiden mukaan helpoin tapa hankkia väärä venäläinen identiteetti, mutta heidän työssään kyseisten henkilöiden kiinniottaminen on haasteellista.

Toinen typologiassa eritelty identiteetin lajityyppi on väärennetty identiteetti, joita haastateltavien mukaan on löytynyt erityisesti vanhanmallisista passeista. Väärennettyjä identiteettejä esiintyy haastateltavien mukaan pääosin heidän toimialueellaan. Venäläisten biometrisistä passeista väärennöksiä ei ole vielä löytynyt, johtuen niiden harvalukuisesta määrästä. Kuten yllä on mainittu, biometria lisää rajavartijoiden luottamusta passien aitouteen. On mahdollista, että luottamus on tällöin normaalia lujempi, mutta todennäköisesti tulee muuttumaan sitä mukaa kun väärennettyjä biometrisiä passeja löytyy rajanylittäjien hallusta.

Jonkin verran haastatellut ovat kohdanneet moninaisia identiteettejä eli multi-identiteettejä. Kyseinen ilmiö on harvinaisempi, mutta merkityksellisyydeltään tärkeä. Multi-identiteettejä käyttävät ovat haastateltujen mukaan pääosin rikollisia, joten tästä johtuen heidät tulisi saada kiinni maahantulopuhuttelussa sekä havaita asiakirjoissa väärennökset. Voi olettaa, että kyseinen identiteetin lajityyppi on väärennöksen tasoltaan normaalia parempi, sillä henkilöllä on useampi eri identiteetti, jota hän vaihtelee. Voinee ajatella, että ei ole kannattavaa omata montaa huonolaatuista identiteettiä ja jäädä niistä kiinni. On ”parempi” vaihtoehto omistaa yksi hyvälaatuinen väärennetty identiteetti.

Väärinkäytöksistä puhuttaessa tulee huomioida myös lainatun identiteetin käsite. Haastattelujen mukaan tätä typologian alalajia ei ole paljoa esiintynyt Schengen-alueen itäisellä maarajalla verrattuna Yhdysvaltain ja Meksikon väliseen toimintaan. Vaikka lainattua identiteettiä ei ole merkittävästi havaittu, sen mahdollisuus ja merkittävyys tulee todeta. Lainatun identiteetin avulla järjestetään yksittäisiä henkilöitä rajan yli, joten kyseisissä tilanteissa voisi us-

koa rajavartijoiden päätyvän keskelle isompaa väärinkäytösten vyyhtiä. Voi olettaa, että on aina olemassa jokin syy, minkä takia henkilöitä yritetään liikuttaa rajan yli lainatulla identiteetillä. Mikäli lainatun identiteetin syy on esimerkiksi laiton työvoima, laiton maahanmuutto tai prostituutio, on se harvinaisessa esiintyvyydessään merkittävä.

Kuten todettu, typologia tuo laajempaa näkökulmaa väärinkäytösten kiinnisaamiseksi Schengen-alueen itäisellä maarajalla. Kun elektroniset identiteetit Venäjällä lisääntyvät ja biometriset passit tulevat ainoaksi hyväksytyksi ulkomaan passiksi, muuttaa myös typologia muotoaan. Syntyy uusia erilaisia lajityyppejä sekä jotain alatyyppejä putoaa pois, mikäli esimerkiksi väärentäminen ja väärinkäyttö tulevat liian hankalaksi biometrinen passien ollessa kyseessä. Voisi uskoa tiettyjen typologian alatyyppeiden vähenevän, mitä enemmän sirulla tulee olemaan turvatekijöitä. Venäläisissä biometrisissä passeissa ainoa turvatekijä on tällä hetkellä valokuva. Toki biometrinen passien eurooppalaisten standardien mukainen laatu tuo lisää luottamusta asiakirjaa kohtaan, mutta se ei ole erillinen turvatekijä. Haastateltujen mukaan turvatekijöitä voisi olla esimerkiksi käyttäjän pituus, paino tai silmienväri. Sormenjäljen ollessa sirulla, väärinkäytösten mahdollisuus tunnetusti hankaloituu. Heidän mukaansa sitä parempi, mitä enemmän sirulla on turvatekijöitä. Näin ollen voinee olettaa väärinkäytösten vähenevän. Toisaalta tulee huomioda, että biometrinen passien tullessa ainoaksi hyväksytyksi ulkomaanpassiksi, myös teknisen suojauksen murtamisen osaaminen lisääntynee.

Jos mietitään typologian valossa väärinkäytöksiä biometrinen passien tullessa ainoaksi hyväksytyksi ulkomaanpassiksi, voinee olettaa lainatun ja varastetun identiteetin käytön vähenevän. Lainaustoiminnassa ideana on lainata samoja asiakirjoja useammalle ylittäjälle, joten tunnisteiden muuttaminen vaatii teknisten suojausten murtamista ja tietojen vaihtamista sirulle joka kerta erikseen. Varastetun identiteetin käytöstä tulee riskialtista tai lähes mahdotonta, mikäli varkaalla ei ole teknisten suojausten murtamisen osaamista. Jos vanhemman mallisen passin varastamisen todetaan olevan riskialtista, biometrinen passin varastaminen ei ole järkevää. Lainaamisen ja varastamisen voi sanoa olevan nopeaa ja hetkittäistä rajanylitystä varten, jolloin Schengen-alueelle on tarkoitus jäädä. Kuten todettu, turvatekijöiden muuttamista tällaista nopeaa ylitystä varten ei välttämättä ”maksavaivaa.”

Väärennetty identiteetti on tulevaisuudessa mielenkiintoinen kysymys. Biometrinen passien lisääntyessä myös väärennystekniikoiden voidaan olettaa kehittyvän. Tämä merkitsee sirulla olevan salauksen murtamista sekä tietojen muuttamista sirulle. Väärennetty identiteetti on todennäköisesti tarkoitettu pidempiaikaiseen kuin hetkelliseen käyttöön, joten sen eteen voidaan puolestaan nähdä vaivaa. Tekijä, mikä saattaisi alentaa rajatarkastajien perusluottamusta biometrisia passeja kohtaan näyttäisi olevan havaitut laittoman maahantulon yritykset käyttäen biometristä passia ja sen väärentämisen yritykset. Alla esitellään haastattelussa saadut tapausesimerkit, jotka haastateltu on vielä sähköpostitse vahvistanut. Vainikkalan ra-

janylityspaikan kautta tuli 28.7.2011 neljä miestä Malesian väärillä passeilla. Kyseiset miehet olivat oikeasti Sri Lankan kansalaisia. Miehet yrittivät maahan passeilla, joissa oli väärennetty henkilötietosivut. Kolme vääristä passeista oli sirupasseja ja niistä yhden siru ei toiminut eli sirun sisältämää kuvaa ei saatu näkyviin. Kahdessa sirupassissa sirun kuva oli erilainen kuin henkilötietosivulla oleva kuva. Sirulla oleva kuva oli siis oikean passinhaltijan kuva ja passin henkilötietosivulla oli passin nykyisen käyttäjän kuva. Näissä tapauksissa sirupassi siis auttoi varmentamaan passin olevan väärän, tokihan se muutenkin havaittiin. Miksi yksi siru ei toiminut, sitä ei tällä hetkellä tiedetä, oliko sitä sitten yritetty muokata? (Sähköpostihaastattelu, 2012). Lisäksi Nuijamaalla on ollut 24.12.2011 tapaus, missä Kongon demokraattisen tasavallan kansalainen tuli maahan käyttäen väärennettyä Belgian passia. Passiin oli vaihdettu henkilötietosivu. (Sähköpostihaastattelu, 2012). Kyseiset esimerkit osoittavat, että sirullisia passeja yritetään jo systemaattisesti väärentää laittoman maahantulon edistämiseksi. Näin ollen kuvatut esimerkit vahvistavat tutkijan näkemyksen typologian merkityksellisyyden väärinkäytösten kiinni saamisessa. Lisäksi esimerkit vahvistavat myös väärinkäytösten kiinni saamisen tärkeyden ja todentavat Suomen erityisluonnetta Schengenin ulkorajana.

Enemmänkin jatkuvaan käyttöön tarkoitettujen moninaiset eli multi-identiteetit sekä identiteetin ostaminen pysyvät ennallaan. Identiteetin ostaminen on edelleen mielenkiintoinen alatyyppejä. Kun puhutaan kokonaisvaltaisesta ostamisesta, voinee todeta sen olevan mahdollisesti helpoin keino hankkia väärennetty biometrinen passi. Näin ollen sirua ei tarvitse murtaa, eikä henkilön tarvitse vastata sirulla olevien tietojen ikää, sukupuolta ja ulkonäköä. Puolestaan oikean biometrisen passin saa -tulevaisuudessa vaikka sormenjäljellä- toisen ihmisen identiteetin ostamalla. Tästä johtuen voi kysyä, tuleeko väärennökset biometrisissä passeissa olemaan enemmän toisen ihmisen täydellisen identiteetin ostamista kuin tietojen väärentämistä sirulle?

Mielenkiintoinen kysymys on myös väärinkäytösten laajuus. Onko väärinkäytöksiä normaalia enemmän Schengen-alueen itäisimmällä maarajalla? Haastateltujen mukaan Suomea käytetään helposti kauttakulkumaana johtuen viisumienmyöntöpolitiikan nopeudesta ja Suomen hyvistä yhteyksistä muualle Eurooppaan. Nämä seikat saattavat houkuttaa väärennöksiin, jos on nopeampi, helpompi ja edullisempi matkustaa muualle. Haastateltujen mukaan venäläiset saattavat valehdella matkankohteen ja tarkemmissa selvityksissä löydetään matkaliput esimerkiksi Italiaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita rikollista toimintaa vaan niin sanotusti yritetään hoitaa asiat helpommin. Pietarin konsulaatissa 2011 toteutetuissa haastatteluissa ilmeni, että esimerkiksi Saksan viisumipolitiikkaan verraten, Suomen viisumia varten ei tarvitse toimittaa ”paksuja paperipinoja”. (Haastattelu, 2011).

Kuten on todettu, itäisen maarajan erityisluonteesta johtuen, osa haastatelluista tunsii painetta työn merkittävyyden johdosta. Venäjältä tulee henkilöitä väärennetyin identiteetin

pyrkimään rajan yli, joista osa pääsee ja osa jää rajatarkastuksessa kiinni. Rajavartijoiden tulee hyväksyä, että osittain erinomaisista väärennyksistä johtuen osa ylittäjistä pääsee läpi. Typologian käyttöä voisi hyödyntää enemmän rajavartijoiden päivittäisessä työssä, jotta erilaisten identiteettien ja niiden väärennösten olemassaolo havaitaan ja niihin voidaan puuttua asianmukaisella tavalla.

7 Johtopäätökset

Teoriakirjallisuudessa identiteettiväärinkäytökset on määritelty varsin kapeasti. Tämän tutkimuksen ensimmäinen johtopäätös on se, että identiteetti on huomattavasti monitahoisempi ja -sisempi ilmiö kuin tähän asti on tiedetty. Haastatteluja ja kirjallisuutta yhdistämällä tutkija on luonut kahdeksankohtraisen typologian, joka tyypittelee erilaisia identiteettejä. Merkittävää on se, että jokaisella lajityypillä on juuri sitä määrittelevä piirre ja nämä piirteet erottelevat eri lajityypit toisistaan eli lajityypit ovat keskenään poissulkevia.

Toinen johtopäätös on se, että tässä tutkimuksessa luotu typologia mahdollistaa elektronisen identiteetin väärennösten tarkemman luokittelun Schengenin ulkorajalla. Kuten tutkimuksessa tuli ilmi, elektronisten väärennösten esiintyvyys ei ole ollut merkittävää Schengenin itäisellä ulkorajalla. Tulee kuitenkin huomioida, että poliittisista muutoksista johtuen, tilanne voi muuttua elektronisten identiteettien eli tässä tapauksessa biometrinen passien tullessa ainoaksi hyväksytyksi ulkomaanpassiksi. Näin ollen luotua typologiaa on syytä kehittää edelleen.

Kolmas johtopäätös on se, että tässä tutkimuksessa luodun typologian kaikki kahdeksan identiteetin alalajia voidaan muuttaa elektronisen identiteetin muotoon. Näin ollen voidaan jatkuvasti tarkastella rajalla relevanttien identiteettien esiintymistä, olivat ne sitten laillisia tai laittomia. Typologian muuttaminen elektronisen identiteetin muotoon vaatii jatkoseurantaa, sillä typologia tulee muuttumaan ajan kanssa. Rajalla relevantit identiteetit voivat muuttua vähemmän oleellisiksi sekä lisäksi voi löytyä uusia tässä tutkimuksessa tuntemattomia lajityyppejä.

Neljäs johtopäätös on se, että luottamusta elektroniseen identiteetin lisää ensinnäkin se, että jos venäläisiin passeihin tulee lisää biometrisia määreitä. Näin henkilön varmentaminen vahvistuisi, kun sirulla olisi useita eri tekijöitä. Samaa tavoitetta edistää se, että venäläisten biometrinen passi sirut toimisivat rajalla teknisesti paremmin. Tämän hetkessä tilanteessa suomalaisten rajavartijoiden luottamusta rajaa ylittävään henkilöön lisää, jos hänellä on biometrinen passi.

Viides johtopäätös on se, että luottamusta venäläisiin biometriisiin passeihin lisää, jos suomalainen osapuoli tuntisi paremmin venäläisen passinmyöntöjärjestelmän. Tätä perustelee myös se, että alueellisten rajojen rajavalvonnasta on tullut riskivirtojen liikkumistiedon keräämistä ja hajauttamista. (Van Munster, 2009). Lisäksi olisi hyvä, mikäli suomalaisen osapuoli pääsisi tutustumaan myöntöjärjestelmän lisäksi myös biometriseen kirjautumisprosessiin. Näin järjestelmä tulisi suomalaisille rajavartijoille tutuksi ja he osaisivat hyödyntää tätä näkökantaa heidän päivittäisessä työssään Schengenin ulkorajalla. Voinee olettaa, että passinmyöntöjärjestelmän tunteminen lisäisi myös väärinkäytösten kiinnijäämistä. Jos prosessi olisi rajavartijoille tuttu, myös sen ongelmat olisivat paremmin tiedossa. Tällä tavoin voitaisiin keskittyä niihin myöntöprosessin lenkkeihin, joita pidetään heikoimpina ja estää näin väärinkäytösten mahdollisuuksia.

Kuudes johtopäätös on se, että venäläiseen myöntämis- ja kirjautumisprosessiin tutustuminen lisäisi myös laajemmin luottamusta ja olisi perusteltu siitä syystä, että tällä hetkellä valvonta tapahtuu itse asiassa yhä enemmän ennen lähtöä, esimerkiksi konsulaateissa ja muissa viranomaistahoissa kuin raja-asemalla.

Seitsemäntenä johtopäätöksenä tutkija toteaa, että yleisessä poliittisessa tilanteessa Venäjä ja länsi ovat lähestymässä toisiaan niin poliittisesti, taloudellisesti kuin muutenkin, joten näin ollen rajanylitysprosessien ja passien tulisi olla tätä yleisempää tavoitetta kuvaavassa kunnossa.

Tulee huomioida, että tässä johtopäätösosiossa on esitelty työn pääjohtopäätökset. Tutkimusosiossa on kuitenkin avattu tarkemmin pienempiä, mutta merkittäviä ja työtä eteenpäin vieviä löydöksiä.

8 Yhteenveto ja jatkotutkimuksen aiheet

Tämän tutkimuksen aihe on elektronisten identiteettien väärinkäytökset Schengen-alueen ulkorajalla. Tämä tutkimus suoritettiin tapaustutkimuksena, johtuen aiheen aikaisemmasta tutkimattomuudesta sekä vähäisestä kirjallisuudesta. Tämän tutkimuksen keskeinen tulos on se, että identiteetti määrittäyty huomattavasti monipuolisemmin kuin teoriakirjallisuudessa sanotaan. Tutkimuksen tuloksena löydettiin uusi typologia eli kahdeksan identiteetin alalajia: oikea identiteetti, väärä identiteetti, väärennetty identiteetti, moninainen identiteetti, varastettu identiteetti, ostettu identiteetti, lainattu identiteetti ja mukailtu identiteetti. Huomioitavaa on, että kaikki voidaan laittaa elektronisen identiteetin muotoon. Näin ollen on myös huomioitavaa, että typologia mahdollistaa myös identiteettiväärinkäytösten tarkemman luokittelun Schengenin ulkorajalla. Lisäksi typologia voi muuttaa muotoaan ajan ja olosuhteiden muuttuessa. Näin ollen joitain lajityyppejä voi hävitä kehityksen mukana sekä uusia tulla

tilalle. Tutkijana minulle oli yllätys se, että vaikka teknisiä ongelmia nousi esiin, niin haastateltavat kokivat kuitenkin tärkeimmäksi asiaksi, mikäli olisi mahdollista, tutustua venäläisen biometrisen passin myöntämis- ja kirjautumisprosessiin. Jossain määrin voi pitää yllättävänä, että ongelma on pikemminkin prosessiongelma kuin tekninen ongelma vaikka biometrinen passien tekniikassakin on kehitettävää. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää alla kuvatuissa jatkotutkimusaiheissa.

Tutkimukseen kuuluneella matkalla Yhdysvaltoihin oli mielenkiintoista havaita, että ongelmat Meksikon ja Yhdysvaltain rajalla ovat erilaiset kuin Venäjän ja Schengenin rajalla. Tutkijalle tutkimustyö opetti aiheen rajaamisen ja tutkimusongelman asettamisen suuren merkityksen. Aiheen laajuudesta ja ennalta tutkimattomuudesta monia mielenkiintoisia aiheita jäi tutkimatta ja oli keskityttävä ydinkysymykseen. Esimerkiksi ajankohtaiset aiheet, kuten viisumivapaus ja Venäjän lähempi integraatio länteen toimivat työn taustana, mutta niihin ei voitu sen tarkemmin perehtyä aiheen tarkan rajauksen takia. Toivon, että tästä tutkimustyöstä on hyötyä jatkossa suoritettaville hankkeille ja tutkimuksille kuin tähän alueeseen liittyvälle opetukselle. Tutkimus opetti tekijälleen laadullisesta tutkimuksesta sekä tutkimuksen tekemisestä paljon. Kehittämiskohteeksi koin vaikean pääsyn alkuperäisiin venäläisiin lähteisiin. Opinnäytetyö on kehittänyt tekijää asiantuntijana, jonka johdosta tutkijavalmiudet ovat kehittyneet. Aiheen monipuolisuuden, ajankohtaisuuden ja mielenkiintoisuuden johdosta tätä tutkimusta olisi voinut olla perusteltua tehdä laajemmassa tutkimusryhmässä suomalais-venäläisenä yhteistyönä, jolloin myös venäläinen näkökulma olisi tullut paremmin esiin.

8.1 Jatkotutkimuksen aiheet

Ensimmäiseksi jatkotutkimuksen aiheeksi esitän venäläisen passinmyöntöjärjestelmän mallintamista sekä tunnetuksi että läpinäkyväksi tekemistä Schengen-alueen ulkorajan rajavalvonnassa. Tämän opinnäytetyön empiirisessä osassa suomalaiset rajavartijat kokivat yhdeksi suurimmaksi puutteeksi venäläisen passinmyöntöprosessin tuntemattomuuden. Tällä jatkotutkimusaiheella tämä rajavartijoiden kokema epäkohta korjaantuisi.

Toiseksi jatkotutkimuksen aiheeksi esitetään venäläisten biometrinen passien teknisten ongelmien ja yhteensopivuuden tutkimusta suomalaisten järjestelmien kanssa. Myös empiirinen osa eli rajavartijoiden haastattelut nostivat esiin nämä tekniset yhteensopivuusongelmat yhtenä keskeisenä tekijänä suomalaisten ja venäläisten yhteistyössä.

Kolmanneksi jatkotutkimusaiheeksi esitän tutkimusta resurssien monipuolisesta käytöstä ja ennen kaikkea niiden yhdistämisestä. Tässä tutkimuksessa voitaisiin hyödyntää tämän opinnäytetyön luoman typologian mukaisia identiteettiväärinkäytöksiä.

Tähän tutkimukseen kuuluneella Yhdysvaltain vierailulla identiteettiliiketoiminta osoittautui merkittäväksi liiketoiminta-alueeksi. Jos viisumivapaus tulee Euroopan unionin ja Venäjän välille, olisi perusteltua tehdä tämän opinnäytetyön löydöksiä hyväksikäyttäen tutkimus identiteettiliiketoiminnan ennaltaehkäiseväksi estämiseksi Schengen-alueen ulkorajalla.

Opinnäytetyön aihe on läheisesti tekemisissä Euroopan unionin seitsemännen puiteohjelman (Seventh Framework Program) alleilla eli hankerahoitusaiheissa. Opinnäytetyön aihe ja tulokset liittyvät läheisesti seuraavaan hankerahoitusaiheeseen: Topic SEC-2013.1.1-2 Stronger Identity for EU citizens - Capability Project. Kyseinen aihe on sijoitettu järjestäytyneen rikollisuuden alle ja sen päätavoitteina on muun muassa tehdä selvitys erilaisista identiteettivarkauksista Euroopan unionin maissa, arvioida identiteettivarkauden uhan tärkeyttä ja sen taloudellisia vaikutuksia sekä kehittää ratkaisuja identiteettivarkauden ehkäisemiseksi ja hävittämiseksi.

Toinen kyseisen puiteohjelman hankerahoitusaihe, jolla on yhteneväisyyttä tähän opinnäytetyöhön on rajaturvallisuuden alla esiteltävä Topic SEC-2013.3.4-2 Extended border security - passport breeder document security - Coordination and Support Action. Tämä osa-alue on läheisesti yhteydessä Euroopan unionin ulkorajayhteistyöstä vastaavan viraston Frontexin selviytykseen, jossa tutkittiin sähköisen passin (e-passportin) myöntämisprosessin luotettavuutta, joka on tärkeää Schengenin rajaturvallisuudelle. Callin ehdotuksessa on tutkittava: passien nykytilaa, tunnistaa keskeisiä turvallisuuspuutteita ja suositella mahdollisia ratkaisuja.

Lähteet

Biegelmann, M.T. 2009. Identity theft handbook: detection, prevention and security. New Jersey: John Wiley & Sons.

Euroopan komissio, 2010. EU arjessa. (Viitattu 24.10.2011
http://ec.europa.eu/finland/news/press/101/10795_fi.htm)

Euroopan komissio. 2010. Yhteinen tutkimuskeskus. Biometrics for Border Security. (European Commission, Joint Research Centre).

Euroopan Unioni, 2010. Schengenin rajasäännöstö. Viitattu 27.4.2012
http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l14514_fi.htm

European Network and Information Security Agency, 2011. Managing Multiple Identities. 20.4.2011. (Viitattu 8.5.2012 <http://www.enisa.europa.eu/activities/identity-and-trust/library/deliverables/mami>)

Finlex, 2001. Ulkoasiainministeriön ilmoitus Schengenin säännösten soveltamisesta. (Viitattu 17.11.2011 <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2001/20010023>)

Haastattelut, 2011. Muistiinpanot tekijän hallussa.

Haastattelut, 2012. Muistiinpanot tekijän hallussa.

Havainnointi, 2012. Muistiinpanot tekijän hallussa.

Havainnointi, 2011. Muistiinpanot tekijän hallussa.

Helsingin Sanomat. 2011. Itärajan ylityksiä kertyy runsaat kymmenen miljoonaa, Raja-
asemille isot remontit 5.12.2011

Helsingin Sanomat. 2011. Vieraskynä-palsta 7.11.2011.

Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2010. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino.

Häikiö, L. & Niemenmaa, V. 2007. Valinnan paikat. Teoksessa Tapaustutkimuksen taito. 2007. Toim: Bamberg J., Jokinen, P. & Laine M. Tapaustutkimuksen taito. 2007. Helsinki: Yliopistopaino.

Kuula, A. KvaliMOTV. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Menetelmäopetuksen tietovaranto. (Viitattu 24.10.2011 http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_4.html)

Laajava, J. & Kaukanen, J. 2011. Helsingin sanomat. Viisumivapauteen pitäisi siirtyä vähin erin. 7.11.2011

Liikenne- ja viestintäministeriö, 2012. Kilpailukykyä ja hyvinvointia vastuullisella liikenteellä. Valtioneuvoston liikennepoliittinen selonteko eduskunnalle 2012. (Viitattu 2.5.2012 <http://www.hare.vn.fi/upload/Julkaisut/17748/670671812912207.PDF>)

Niemenkari, A. 2003. Rajaturvallisuus Euroopan unionissa. Raja- ja merivartiokoulun julkaisusarja 1. Tutkimuksia nro 1. Helsinki: Multiprint.

Pohjonen, J. 2009. Rajarauhaa Suomen ja Euroopan puolesta. Rajavartiolaitos 1991-2009. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Pravda.ru, 2004. Russia may have biometric passports in 2 years. 19.04.2004. (Viitattu 16.04.2012 <http://english.pravda.ru/news/russia/19-04-2004/56678-0/?mode=print>)

Pravda.ru, 2005. EU requires new biometrical passports for Russia as a condition to join the world community. 24.03.2005. (Viitattu 16.04.2012 <http://english.pravda.ru/business/finance/24-03-2005/7939-passport-0/>)

Rajavartiolaitos, 2012. Rajanylityspaikat. (Viitattu 12.04.2012 <http://www.raja.fi/rvl/home.nsf/Pages/FC388AE9118796EBC2257359002AF37D>)

Ruonala M. Ulkoasiainministeriön Eurooppatiedotus 2008. Vammala: Vammalan Kirjapaino.

Russia Today, 2010. EU backs Russia's accession to WTO. 7.12.2010. (Viitattu 16.04.2012 <http://rt.com/news/russia-eu-summit-brussels/>)

Seventh Framework Program (FP-7). 2013. Security Research Call 6 (FP7-SEC-2013-1). Topic SEC-2013.1.1-2 "Stronger Identity for EU citizens" - Capability Project.

Seventh Framework Program (FP-7). 2013. Security Research Call 6 (FP7-SEC-2013-1). Topic SEC-2013.3.4-2 Extended border security - passport breeder document security - Coordination and Support Action.

Sisäasiainministeriö, 2010. Henkilöllisyyden luomista koskeva hanke (identiteettiohjelma). Työryhmän loppuraportti. Sisäasiainministeriön julkaisu 32/2010. Helsinki:Helsinki.

Sähköposti, 2012. 06.04.2012. Viesti tekijän hallussa.

Sähköposti, 2012. 02.05.2012. Viesti tekijän hallussa.

Sähköposti, 2012. 30.05.2012. Viesti tekijän hallussa.

The Moscow News, 2011. Russia is set to revolutionise its identity cards. 17.01.2011. (Viitattu 16.04.2012 <http://www.moscownews.ru/society/20110117/188338533.html>)

The Moscow Times, 2012. Deal Close With EU on Visa-Free Travel. 22.03.2012. (Viitattu 16.4.2012). Printattu uutinen tekijän hallussa.

The St. Petersburg Times, 2008. New Biometric Passports Issued With Empty Chips. 15.01.2008. (Viitattu 16.04.2012 http://www.sptimes.ru/index.php?action_id=100&story_id=24727)

Tietojätti. Gummeruksen suuri tietosanakirja A-Ö. 2001. Toimittanut: Ahola, V., Kuhlman I. & Luotio, J. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Van Munster, R. 2009. Securitizing Immigration. The Politics of Risk in the EU. Great Britain: CPI Antony Rowe, Chippenham and Eastbourne.

Viinamäki, L. 2007. Triangulatiivisen tutkimusasetelman soveltamismahdollisuudet. Teoksessa Leena Viinamäki & Erkki Saari (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi.

Yin, R.K. 2003. Case Study Research. Design and Methods. Third Edition. London: Sage.

Kuvat

Kuvaluettelon ensimmäinen rivi alkaa tästä, riviväli 1

Kaaviot

Kaavio 1: Valinnan paikat

Kaavio 2: Henkilöllisyyden eri peruselementit

Kaavio 3: Typologian lajityypit

Kaavio 4: Väärän identiteetin ja väärennetyn identiteetin erot

Kaavio 5: Vakuustaso ja todentamisen vahvuus

Kaavio 6: Vakuustaso (luottamus) ja todentamisen vahvuus

Kaavio 7: Kolmannen maan kansalaisen täytettävät edellytykset oleskelun Schengen-alueella kestäessä enintään kolme kuukautta kuuden kuukauden aikana

Kaavio 8: Rajaturvallisuusjärjestelmä

Kaavio 9: Rajaturvallisuusmallin neljä eri toimintatasoa

Kaavio 10: Menetelmät biometrisen tallennetun aineiston lukemiseksi rajavalvonnassa

Kaavio 11: Biometrisen tunnistusjärjestelmän prosessit

Kaavio 12: Identiteettien ryhmittely laillisuuden ja relevanttiuden perusteella

Taulukot

Taulukko 1: Kaakkoisrajan ylitysmäärät tammi-lokakuussa 2011 sekä ylittäjien prosentuaalinen muutos vuoteen 2010

Taulukko 2: Kaakkoisrajan ylittäjien määrä tammi-lokakuussa 2011 sekä ylittäjien prosentuaalinen muutos vuoteen 2010

Taulukko 3: Eri identiteetit

Liitteet

Liite 1 Vaalimaalla 14.03.2012 suoritettujen haastattelujen kysymykset

Liite 1 Vaalimaalla 14.03.2012 suoritettujen haastattelujen kysymykset

Mitä käytännön kokemuksia suomalaisilla rajavartijoilla on elektronisesta identiteetistä ja Venäjän valtion kansalaisista toimiessaan EU:n/Schengen-alueen ulkorajalla?

Mitä käytännön hyötyä rajavartijoiden mielestä elektronisesta identiteetistä on EU:n rajatar-
kastuksessa?

Miten EU/Schengen-ulkorajan erityisluonne näkyy käytännössä Vaalimaan raja-aseamalla?

Helpoin tapa hankkia väärä venäläinen identiteetti?

Oletteko työssänne huomanneet identiteettilainauksena tunnettua ilmiötä?

Oletteko työssänne huomanneet muita samankaltaisia väärennetyn identiteetin
ilmiöitä, kuten esimerkiksi identiteetin väärentämistä tai varastamista?
Laittakaa ne kokemuksen mukaiseen yleisyysjärjestykseen.

Yleisimmät syyt hankkia väärennetty venäläinen identiteetti?

Mitkä ovat tutkintametodit siinä tapauksessa, että dokumentit ovat oikeat
mutta henkilön identiteetti on väärä?

Multi-identiteettien esiintyminen Vaalimaan rajanylityspaikalla?

Kuinka yleistä multi-identiteettien esiintyminen on muilla itärajan ylityspaikoilla?

Mitä rajavartijoiden mielestä venäläiset tekevät elektronisella identiteetillä
Euroopan Unionissa?

Millä käytännön toimilla elektronisen identiteetin luotettavuutta voidaan arvioida?

Olisiko hyvä ja lisäisikö biometrisen passin luotettavuutta, jos sirulla olisi sormenjälki?

Ovatko venäläiset biometriset passit yhtenäisiä? Lukeeko kone kaikkien passien sirut?

Myönnetäänkö Venäjällä vielä vanhanmallisia passeja?

Mitä mieltä olette ESTA:n kaltaisen järjestelmän luomisesta Euroopan Unioniin?

Pidätkö ESTA:n kaltaisen järjestelmän kehittämistä hyödyllisenä?